

Handwritten text in a decorative frame, possibly a library stamp or title, including the letters 'CA'.

138

B
753

1. Urb. Regij. Unterricht
vorsichtig zu reden
für junge prediger.
1540
2. ejusdem, Seelen artzney
1551
3. ejusdem, enchiridion
christiani principis.
1538
4. ejusdem, Nova doctrina
1526

NOVA DO

CTRINA: PER VRBA

NVM REGIVM.

M. D. XXVI.

Eme, Lege, Iudica.

VRBANVS REGIVS CVIDAM

Amico, Christum iustiti-
tiam nostram.

Um Saluator noster Marci. 1. spiritum
immundum ab homine eiecisset, Iudæi
ob stupecebant dicentes: Quæ doctrina
noua hæc? Nouum enim uidebatur mise-
ris hominibus, ob scripturarum igno-
rantiam, quod omnium erat uetustissimum, nempe, Eu-
angelium, iam olim per Prophetas in scripturis sanctis
promissum, de filio Dei I E S V Christo. Idem audiuit
Paulus, cum Athenis Christum prædicaret: apprehen-
sum enim Apostolum duxerunt ad Martium uicum, di-
centes: Possumus ne scire, quæ sit ista Noua, quæ à te re-
fertur, doctrina? Noua enim quædam ingeris auribus no-
stris, Act. 17. An protinus noua erat Apostoli doctrina,
quod Ethnicis carnali sapientia turgentibus, noua uide-
batur? Similia omnino extremis hisce diebus patiuntur,
quotquot Euangelium gratiæ & gloriæ Dei pure do-
cent, & nequaquam cauponantes Verbum æternæ ueri-
tatis, sed uelut ex sinceritate, sed uelut ex Deo, in con-
spectu Dei, per Christum locuntur. Noua (inquit ad-
uersarij) doctrina est, in hæreticorum officinis nuper
conficta, persistamus in fide ueteri. Patrum sanctitas,
authoritas conciliorum, & tot sæculorum consensus,
nos in uijs Patrum nostrorum retineant. Valeant hæ-
retici, cum

retici, cum noua illa, in Septentrione nata, doctrina.
Que nos docemur à Christo atque Apostolis, non omnia quidem scriptis, fidelitamen narratione ad nos usque profecta sunt. Quibus non aliud responderim, quam quod olim Sadduceis CHRISTVS: Erratis (inquit) nescientes scripturas. Atque utinam id saltem æquitatis, à cerebroso hominum genere, impetrare possim, quod Ethnicus præstat Ethnicis, nempe, ut primo causam cognoscant, dein, si uidebitur, reum condemnent, iam causa incognita innocentes damnant, & nobis Verbum Domini obtendentibus, ipsi tantum clamant, furcas, laqueos, ignem, ne minimo quidem Ecclesie Catholice loco nos dignantes, ut demirer sæpe, cuiusnam spiritus sint. Nam spiritus ille mitis & placidus Christi, qui corpus Mysticum uegetat, salutem, non perniciem querit, errantium. Et Charitas, spiritus sancti fructus, pro Apostoli sententia, non cogitat malum, sed congaudet ueritati, omnia credit, omnia sperat, Certe qui posito adfectu, cæco iudice, rem ipsam pressius contuentur, de nobis secus iudicant. Nam bona pars eorum, que nostri damnatores docent, priscis etiam patribus ignorantur, tantum abest, ut pro ueteribus & Apostolicis doctrinis haberi debeant. Ad hæc que Patres scripserunt, non omnia Apostolici spiritus sinceritatem respiciunt. Quedam etiam intra quadringentos annos, atque adeo nuper commenta, & statim

a 2 recepta

recepta sunt. Scilicet hæc est illorū tam uetus doctrina,
ut ferme Euangeliū præ ea, ceu nouū dogma haberi &
reijā cupiant. Discāt igitur tandem, nos ueterem & ue=
re coelestem doctrinam spiritus prædicare, nempe Eu=
angelium Dei, Magnum illud pietatis mysterium, quòd
Deus manifestatus est in carne, iustificatus est in spiri=
tu, uisus Angelis, prædicatus gentibus, quòd fides illi ha=
bita est in mundo, & receptus est in gloriam. An hæc
sunt noua? Deus prædestinauit nos, ut adoptaret in fi=
lios, per IESVM Christum in sese, iuxta beneplacitum
uoluntatis suæ, ut laudetur gloria gratiæ suæ. qua cha=
ros reddidit nos per dilectum, per quem habemus re=
demptionem per sanguinem ipsius, remissionem pecca=
torum, iuxta diuitias gratiæ suæ. Hoc erat paternum
Dei super nos consilium, antequam iacerentur funda=
menta mundi, ut saluos nos faceret, & uocaret uocatio=
ne sancta, non secundum opera nostra, sed secundum su=
um propositum & gratiam, quæ data quidem est no=
bis per IESVM Christum, ante tempora æterna, sed pa=
lām facta est nunc, per apparitionem Saluatoris nostri
Christi, qui mortem aboleuit, uitam in lucem produ=
xit, immortalitatem per Euangelium, Quod cum per
Prophetas, authore spiritu sancto, ante tot sæcula sit
promissum, & iam in omnes fines terræ diuulgatum,
qua fronte illi nouam doctrinam appellant? Desistite ò
uiri à blasphemijs istis, & nobiscum date gloriam Deo,
ac ueritatis oracula, ut par est, pijs animis ueneramini,
ne cum

ne cum reprobis induremini, qui non credunt ueritati, sed approbant iniustitiam. Securis ad radicem arborum posita est. Ego Christiani fratris officio functus, antithesim feci doctrinae ueteris ac nouae, è qua charissime frater, facile, iure ne an iniuria, nouae doctrinae praedicatores uocemur, dijudicabis. Sic enim nuper quidam contemptim nos uocabant, & tu quid respondendum esset maleferiatis hominibus, ex me scire cupiebas. Quod cum per Epistolam explicari non posset, uisum est diebus hisce (qui à carne nomen habent, quòd his more Gentium, uelut lupercalia sacra celebrentur) aliquot suffurari horas, huic conficiundo negotio. Tu amici operam boni consulito, & uale, Deumq; pro me peccatore orato.

DE SACRAMENTIS,
Doctrina Noua.

AD Sacramenta efficaciter suscipienda, satis est, non posuisse obicem peccati mortalis, neq; requiritur bonus motus interior in suscipiente, quo de congruo, uel condigno mercatur gratiam, conferunt enim gratiam ex opere operato, eo ipso scilicet, quòd opus illud utpote signum aut Sacramentum exhibetur, in quarto Sententi. Distincti. i. per doctores.

a 3 Doctrina

DOCTRINA VETVS.

Evangelium habet, per fidem nos iustificari, non si-
gno sacro, Geneseos. 15. Credidit Abraham Deo,
& reputatum est illi ad iustitiam, Roman. quarto. Item
Roma. 10. Corde creditur ad iustitiam: non dicit, Cor-
pore suscipitur sacramentum ad iustitiam. Item Aba. 2.
Rom. primo. Iustus ex fide sua uiuet, non dicit, Ex sa-
cramentis uiuet. Consequi ut ergo, ad sacramenta ef-
ficaciter suscipienda, iuxta doctrinam ueterem, fidem
susipientis esse necessariam.

DE POENITENTIA,

Doctrina noua.

Hominis uoluntas, ex puris naturalibus, potest se
disponere, faciendo quod in se est, ad susceptio-
nem gratiae, per actum conformem rectae rationi, qui
est moraliter bonus. Item uoluntas, remouendo obicem
id est, propositum peccati mortalis, & bono motu ex li-
bertate arbitrij elicitio, primam gratiam potest mere-
ri de congruo. Quid hoc aliud est, quam cum Pelagio
principium iustificationis tribuere nobis, consummatio-
nem Deo? Ergo posset homo poenitentiam suapte ui in-
cipere, ut initium poenitentiae sit in nobis, quod attri-
tionem uocant. Haec doctrina hypocritas facit, & su-
perbiam ueteris hominis fouet.

DOCTRINA VETVS.

Zachariae decimo: Conuertam eos, quia misere-
bor eorum. Threnorum quinto: Conuerte nos
Domine

Domine ad te, & conuertemur. Ioannis deamo quinto:
Sine me nihil potestis facere. Philip. secundo. Deus ope=
ratur uelle. 2. Corinth. 3. Cogitatio bona ex Deo est.
Roma. 11. Si ex operibus, iam non est gratia. 2. Timoth. 3.
Si quando det illis Deus pœnitentiam. Ergo iuxta ue=
terem doctrinam, Pœnitentia est donum Dei, quam non
uis elicitua liberi arbitrij, sed gratia iustificans opera=
tur. Ante gratiam, nec cogitatio, nec uoluntas bona est,
nec ullum bonum opus, sed tantum peccatum, quia qua=
lis arbor, talis fructus, persona est peccatrix & caro,
quid igitur aliud quàm carnalia saperet, uellet, opera=
retur? Hæc doctrina humiles facit, & ueteris Adami ar=
rogantiam retundit.

DE CONFESSIOE,
Doctrina Noua.

Qui ad annos discretionis peruenerit, ad minimū Can.
semel in anno, tenetur confiteri omnia peccata Omn
sua, manifesta & occulta, cum singulis cir utriu
cunstantijs, proprio sacerdoti, aut nō erit Christianus. que.
Et Episcopus habet potestatem sibi quaedam peccata ob
cnormitatem reseruandi, in quibus simplex sacerdos ab
soluere non potest, nisi in articulo mortis. Sic illi circa
Distincti. 17. & 18. quarti.

DOCTRINA VETVS.

Psal. 31. Dixi, Confitebor aduersum me iniustitiam
meam Domino, & tu remisisti impietatem pec=
cati

a 4 cati

calumia. Ecce propheta confitetur Domino, & consequitur remissionem peccatorum suorum. Luca. 18. Publicanus dicit, propitius esto mihi peccatori. Et descendit iustificatus in domum suam. Vbi hic circumstantiarum & occultorum recensio, in aurem Sacerdotis? Luca. 7. Peccatrix nihil loquitur, sed lachrymatur, & humilis ad pedes IESV procumbit, & protinus remissionem peccatorum adeptam, audit. Vade cum pace. Matt. 3. Ad Ioannem egreditur Hierosolyma, tota Iudaea, & tota regio Iordano finitima, & confitentur peccata sua, Nimirum generali confessione, eo ipso enim, quod poenitentiae signum Baptisma petebant, peccatores se fatebantur, neque tamen peccatorum ullum audis catalogum.

Act. 19 Idem in Actis legitur factitatum Ephesi ad praedicationem Apostoli. Neque tamen usquam audiuntur haec uocabula, proprius Sacerdos, omnia occulta, omnes circumstantiae, & similia. 1. Ioan. 1. Confessionem habemus, quae est iuris diuini, qua nos Deo cordium cognitori submisisse confitemur peccata nostra, & ipse fidelis est & iustus, ut ea nobis remittat, quia humilibus dat gratiam, superbis resistit, prima Petri. 5. Vbi uera poenitentia est, certe & confessio est, utpote uerae poenitentiae fructus.

Confessio autem auricularis, non in uniuersum à nobis reijcitur, sed additamenta humanarum traditionum, à sana doctrina, ceu paleae à tritico, separantur. Sana doctrina est, & ius diuinum, Ex ore Sacerdotis legem

legem requirere, ab Episcopis uiam Dei perdiscere,
Malach. 2. Aggei. 2. 1. Timoth. 3. Titum. 1. Ideo nolim Ec-
clesiæ ordinem turbari, qui est. 1. Corinth. 12. Vbi Apo-
stolus mystici corporis mentione facta, ostendit, Deum
in Ecclesia posuisse, primum Apostolos, dein Prophe-
tas, tertio Doctores. Cur Doctores in Ecclesia sunt? Ni-
mirum, ut formam sanorum sermonum habentes, Ec-
clesiam doceant, quæ sicut necessaria sunt ad salutem, &
gladio spiritus, fidei hostibus, & omni impietati resi-
stant, ut prædicent sermonem publice, priuatim, instent
tempestiue, intempestiue, arguant, increpent, exhorten-
tur, cum omni lenitate, & doctrina. 2. Timoth. 4. Agno-
scant uultum pecoris sui, & breuiter omnem illum uir-
tutum concentum absoluant, quem ab ipsis, ut specu-
latoribus domus Israël, Deus exigit apud Ezechielē. 34.
Si quæ ad Christianismum pertinent, non recte percep-
imus in declamatione publica, adeundus est pastor, ut ex
ore eius discamus testimonia & iudicia Domini. Si quis
conscientiis scrupulus oboritur, quem iustius quàm Pa-
storem animæ consuluerimus? Denique cum pusillani-
mes sumus, & tentationibus urgemur, nequiquam ne-
gligi debet remedium à Domino propositum. Habes uer-
bum Domini, Matth. 18. Vbi duo, uel tres. Et Ioannis. 20.
Quorum remiseritis &c. Quem non paterna hæ pro-
missiones ad confitendum alliaant? ubi non humano, sed
diuino uerbo, per os hominis prolato, conscientia eri-
gitur, stabiliturq;.

Cæterum additamenta sunt, lege conscientias uinci-
re, & compellere ad confitendum omnia peccata, cum
omnibus circūstantijs, præstituto tēpore, proprio sacer-
doti, qualis qualis tandem ille fuerit. Hinc cauterio notā-
tur conscientia. Nam qui ad modum in confessionalibus
præscriptum non fuerit confessus, uel ruditate, uel me-
moriam labili, aut pudore præpeditus, etiā si ipsū uitæ ma-
le ex corde puduerit, pœnitueritq; tamē irrequietā &
desperabūdam conscientiam secum per omnē uitam cir-
cūfert, Quòd si adhibita qualicunq; diligentia uel me-
moriam beneficio fretus, uel ex scheda, omnem illā ma-
le actæ uitæ purulētiam, in aurem Monachi alicuius ma-
le auriti, euomuerit, Deum immortalem, quā gestit, nō
tam q; Legi satisfecit, quā q; uelut onus Aethna gra-
uius ab humeris excussit. Tum quasi anxio hoc opere re-
missionem peccatorum emeruerit, in se confidit, despe-
raturus, si non hoc pacto peccata recensuisset. Præfici-
ant Episcopi confessionibus audiendis, speculatores do-
ctos, non truncos & turmatim confluet populus ad sa-
cerdotem, quod dum ipsi non fecerint, sibi, non nobis im-
putent, si populus pastoris sui negligentior fuerit.

Præterea quod ad casuum reservationes attinet, di-
cant primates Ecclesie, quare ab Apostolicis doctrinis
& ritibus tantopere abhorreant. Apud Paulum idem
est presbyter qui Episcopus, nec usquā hoc ministro-
rum discrimen in negotio Euangelij sacre tradunt lite-
ræ. Cum dominus in orbem terrarū emissurus esset disci-
pulos,

pulos, æquali eos potestate donat, dicens. Ite in orbem
uniuersum, & prædicate Euangelium omni creaturæ,
qui crediderit et baptisatus fuerit, saluus erit, Marci. 16.
Ioan. 20. dicit eis, accipite spiritum sanctum, Quorum
remiseritis peccata, remittuntur eis. Vbi hic Episcopi et
simplicis sacerdotis ullum discrimen? an obscurum est,
quid sit illud, Quorum peccata remiseritis? Et hæc est
doctrina Christi & Apostolorum.

DE SATISFACTIONE.

Doctrina noua.

PRO præteritis peccatis, quædam confitenti satisfac-
tio iuxta peccatorum quantitatem & qualitatem
iniungenda est, ut satisfaciat iusticiæ diuinæ, circa dist.
17. quarti, & 18. Hac doctrina obliteratur gratia redem-
ptionis Christi, & magnificantur opera hominum, in
iniuriam passionis dominicæ grauissimam.

DOCTRINA VETVS.

ESa. 53. Ipse attritus est propter scelera nostra, Pa-
ter posuit in eum iniquitatem omnium nostrum,
Propter scelus populi mei percussus eum. Hic uides Chri-
stum pro peccatis mundi satisfacisse. Item prima Pet. 2.
Peccata nostra ipse pertulit in corpore suo, super lig-
num, eius uibice sanati sumus. Item prima Corinth. 1.
Christus est iustitia nostra & redemptio. Ioan. 10. ani-
mam suam Christus posuit pro ouibus.

Roma.

Roma. 5. Morte Christi reconciliati sumus patri, nō satisfactione nostra. Idem habetur Ephe. 1. Coloss. 1. Colossen. 2. Christus chirographum quod erat contrarium nobis per decreta, sustulit ē medio suffixum cruci, prima Iohan. 1. Sanguis Christi emundat nos ab omni peccato, non dicit satisfactio nostra.

His testimonijs conuincitur, Solam Christi mortem pro peccatis totius mundi pleniss. esse satisfactionem, non nostras menstruatas iusticias. Quæ autem benignus pater nobis flagella immittit, aut nos manum Dei præueniendo, nobisipsis infligimus, disciplinam, uerbera & id genus scripturæ nominibus appellemus. Satisfactionis uox superba est, & Christianis auribus inuisa, quibus illud ex Luca nunquam non intonat. Si omnia fecerimus, serui inutiles sumus. Pudeat lutum & cinerem arrogantissimæ illius uocis, satisfactio pro peccatis, nobis confusio, Deo nostro iusticia, Si nos nostris operibus aut passionibus satisfacimus pro peccatis, ergo frustra mortuus est Christus.

LUC. 17

Gal. 2.

Et hæc doctrina magnificatur gratia reconciliationis, per sanguinem Iesu, & parui fit opus hominis, ad gloriam passionis saluificæ dignissimam.

DE LIBERO ARBITRIO

Doctrina Noua.

Est homini liberum arbitrium, non solum in statu innocentie, sed & lapsus, tantæ etiãnum uirtutis, ut faciendo quod in se est, remoueat obicem et impedimentum

tum

tum gratiæ, seq; disponat ad gratiam iustificantem. Et
ne homini animali, per se satis ac super elato, suiq; ad=
miratori, deessent arrogantia fomenta, Scripturis per=
peram intellectis hanc doctrinam confirmare conatur.
Eccle. 15. (inquiunt) liberum arbitrium statuitur, Vbi de
us hominem dicitur reliquisse in manu consilij sui, adie=
cisse mandata, quæ si uoluerit cōseruare, cōseruabunt
ipsum. Et huc conuerrunt, quicquid ubiq; in scripturis
est legum & admonitionum, quasi recte colligamus ad
hunc modum, Deus præcepit ut hoc faciamus, leges ui=
tæ præscripsit, transgressori minatur pœnam. Ergo in
nostra potestate est, hoc ipsum facere. Et si uideam pri=
mi nominis uiros hoc Enthymemate sibi, in adserendo li=
be, arbitrio, penè uictoriam polliceri, cum interim non
uideant, q̄ nihil hæc doctrina faciat ad Christi gloriam,
quam imprimis quærere oportet. An non ingens doctri=
næ σκάνδαλον est, Sic docere, ad merendam primam
gratiam gratum facientem, satis est gratia gratis data,
aut generalis Dei influentia, cum intellectu recte intelli=
gente, dirigenteq; & uoluntate conformiter uolente?
Quis in semimortuo illo à latronibus relicto, tantum ad=
huc uiuacitatis & sanitatis sperasset, ut etsi sanare ipse
se non possit, pharmacopolæ tamen officinam possit in=
gredi, neq; ei iumento sit opus, & ostenso morbo, da=
toq; precio medicamina comparare? Esto sanè doceāt,
Iustificationem non fieri nostris uiribus, citra gratiam
iustificantem, docēt tamen initium pœnitentiæ in nobis
esse

esse, dum prædispositionem ad gratiam, nobis tribuunt, facientibus quod in nobis est, ut bono motu ex libertate uoluntatis elicitō, primam gratiam mereamur de cōgruo. An non hoc est primum bonum motum tribuere naturæ? Præterea docent hominem per liberum arbitrium ex puris naturalibus implere posse præcepta diuina quo ad actus substantiam, & si non quo ad intentionem præcipientis. Quæ si uera sunt, peccatori in manu est, resipiscere aut in peccatis permanere, Quod si tantum potest natura, quid opus erat gratia? Simpliciter cum ista audiunt, quando unquam perdiscent Christum? quando pro ineffabili redemptionis beneficio gratias agent? parum abest, quin in hos dogmatistas illud Petri torqueam, dominum qui nos mercatus est, negant, & de populo Dei facticijs uerbis negociantur. Quando unquam Christus & Apostoli sic locuti sunt. Meritum congrui, condigni, facere quod in se est, liberum arbitrium, uirtus productiua liberi arbitrii? fuge hæc, Christiane uir, tanquam flatum pestiferum callidi serpentis, quo naturam nostram per se plus satis elatam, aduersus Deum intumescere facit. Habes lector, gustum scholastici dogmatis de libero arbitrio, sibi male constantis, nam dum scripturis urgentur, odio Pelagianorum, gratiæ amici uideri uolunt, mira tergiuersatione alicubi, auxiliū quoddam Dei specie, uoluntati hominis tum conanti tum operanti, præponentes. Mox ne Manicheis faueant, fortiter ad præclaras illas naturæ suæ uires resiliunt.

Doctrina

DOCTRINA
VETVS.

Romanos. 14. Omne quod non est ex fide, peccatum est, Ergo motus ille bonus liberi arbitrij ante gratiam iustificantem, peccatum est. Quæ igitur amentia est, peccato uelle gratiam emereri? aut quæ libertas est, ex se bene agere non posse, sed tantum male? Quæ sanitas est, cadere quidem ex se posse, surgere autem aut stare non posse, nisi alterius adminiculo? 2. Corinthiorum. 3. Sufficientia nostra ex Deo est, fides iustificat, Roman. 3. Ante fidem homo peccator est & malus, quomodo igitur bonum motum habeat ex se quem fides non excitauit? quomodo spina produxerit uuas?

Iohannis. 8. Omnis qui facit peccatum, seruus est peccati, 2. Petri. 2. à quo quis superatus est, huic etiam in seruitutem addictus est, Ephesios. 2. Natura sumus filij iræ. Genesis. 6. Caro sumus, nisi renascamur, Iohannis 3. 1. Corinth. 2. Animalis homo non percipit quæ sunt spiritus Dei, Quomodo igitur seruus peccati & mancipium, filius iræ, caro, animalis homo, ante renascentiam in puris naturalibus, bonos motus ex se habeat, An potest arbor mala bonos fructus parere? nisi Christi gratia regeneremur, iuxta imaginem terreni Adam nihil boni ferimus, cū non solū pronos ad malum
sed

sed malos ἐμφατικῶς καὶ ἐπιτατικῶς Spiritus
sanctus in scripturis nos pronunciet.

Porrò Dominus præscribit leges, sed antequam in-
ras, Ergo possumus, quorsum alioqui tot præcepta &
Rom. 3. comminationes? Disce magistro Paulo, legem esse co-
gnitionem peccati, non authorem iustitiæ. Lex spiri-
tualis est, nos carnales, uenundati sub peccatum. Qua-
Rom. 7. re ut legem facias, spiritualis fias oportet, hoc in tuis ui-
ribus non est, sed Dei gratia: quare per legem discis tu-
am misericordiam, qua cognita, urgeris ad Christum legis
Gala. 3. perfectionem. Non iustificat lex, sed tibi in confusio-
nem ostendit, quam sis à debita integritate tuapte cul-
pare motus. Non ergo sic cogitabis, Legem habeo bo-
nam, quid insuper opus est, præter meam industriam?
cognosco bonum. Ratio dictabit rectum, admoliar ma-
nus, & actibus meis elicitis & imperatis iustificabor,
Non sic impij, non sic, Arrige aures ad scripturæ ora-
cula, & retundetur spiritus ille Pharisæicus. Præsume-
bant Israëlita, proposita lege, se omnia facturos, uela-
tam Mosi faciem contuentes, sed audiunt Deuterono. 5.
Quis det eos talem habere mentem, ut timeant me, &
custodiant mandata mea? Certe à timore & amore iu-
stificatio incipit. Sed uides eos timorem Domini non ha-
bere, neque talem mentem, quæ bonum facere ex se pos-
sit. Ideo Deut. 30, dicit Moses: Dominus circuncidet cor
tuum. Et Ezech. 11. Auferam cor lapideum. Et Ioan. 6.
Nemo uenit ad me &c. Quare per legem discite uestrum
debitum

debitum ò hypocrite, impotentiam & pœnas: Et cum
senseritis manus Mosi graues, ad eum properate toto
corde, qui Ro. s. legis impletor describitur, & Matt. ii.
oneratis animarum requiem pollicetur. Dum enim fa-
cimus quod in nobis est, malæ arboris malos fructus pro-
ferimus, id est peccamus. Qualis enī quisq; est, talia cogi-
tat loquitur & facit. atqui caro sumus, carnalia igitur
sapimus. Quin cum Augustino De Vera Innocentia fa- Augu-
stinus.
temur, Cum homo secundum se uiuit, non secundum de-
um, similis est diabolo, quia nec Angelo secundum An-
gelum, sed secundum Deum uiuendum fuit, ut staret in
ueritate. Nemo habet de suo, nisi peccatum & men-
dacium, si quid autem homo habet ueritatis atque iusti-
tiæ, ab illo fonte habet, qui est Christus: hoc autem quod
largitore Deo habemus, pendet ex Dei potestate, non
nostra facultate.

Expende autem in primis mihi uerba spiritus, Ro-
ma. 9. ubi suos, uasa misericordiæ appellat. Et Roma. 8.
Filiij Dei spiritu Dei aguntur. Et Esaia. 26. Domine, om-
nia opera nostra operatus es nobis. Agnosce igitur te
figmentum formatoris omnipotentis, conditum in Chri-
sto IESU ad opera bona, quæ preparauit (nota quæ
preparauit) Deus, ut in eis ambularemus. Ephesi. 2.
Quare quòd inspirationi diuinæ consentis, quòd bonum
uelle habes, quòd bene operaris, hæc omnia in te opera-
tur gratia Dei. Tu quidem consentis, uis, operaris, sed
Deus te facit consentire, uelle, operari, ut iure optimo
b illud

illud obuersari oculis semper debeat. Quid habes, quod non accepisti, quod si accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? 1. Corinth. 4. Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Et tibi seruum arbitrium, sed si filius te liberauerit, uere liber eris, Ioannis. 8. Per Christum enim liberamur à peccato, ut seruiamus iustitiæ. Roma. 6.

DE FIDE ET OPERIBVS,

Doctrina Noua.

Non sola fides iustificat, iustificat etiam opera, et fides potest subsistere, sine bonis fructibus, ac gratia iustificante, in homine Dei mandatorum transgressore. Duplex igitur iustitia ad salutem necessaria est, scilicet fidei et operum, Altera absque altera, nisi desit facultas, non saluat.

DOCTRINA VETVS.

Roman. tertio, Arbitramur iustificari hominem, absque operibus legis. Vbi Apostolus non opinatur, ut quidam male intelligunt. Sic enim habet Græcâ ueritas, λογίζομεθα οὐν, id est, Reputamus siue colligimus: Nam Theophilactus interpretatur συλλογίζομεθα, uelut hoc iam argumentando collegerit. Quare opera non iustificat, sed fides. Neque hoc meum somnium est, sed purissima doctrina spiritus sancti, Ro. 3. et 4. ubi Apostolus de Abrahamo iustificato ex scripturis differens, fidem nobis pro iustitia imputari manifestissime concludit, Si (inquit) Abraham ex operibus

bus iustificatus fuit, habet quod gloriatur, at non apud
Deum. Quid enim scriptura dicit? Credidit Abraham
Deo, & imputatum est ei ad iustitiam. Et in fine quartæ
capitis adserit, non scriptum esse propter illum tantum
imputatum fuisse illi, sed etiam propter nos, quibus im-
putabitur. Neque hic opera legis ceremonialia tantum
intelligit, sed & Decalogi, id quod palam fit Roma. 3.
Cum ex operibus legis non iustificari quenquam di-
xisset, mox subdit: Per legem enim cognitio peccati,
quæ clausula satis ostendit, de cuius legis operibus lo-
quatur. Iam si opera quoque nostra iustificat, dimi-
diam salutem Christus præstat, & quot erunt iustifi-
catores? Est autem unus duntaxat iustificator & sal-
uator, nempe Christus, per quem iustificamur, gratis,
per ipsius gratiam, Roma. tertio. Non ergo iustificat
opera, sed fides in Christum, non illa quam scholæ uo-
cant informem, sed uera illa & uiua, per charitatem o-
perans, Gal. 5. Sicut autem iustificamur coram Deo, fi-
de, quæ est uera iustificatio, ita coram hominibus, qui u-
dent in facie, iustificamur ex operibus, id est, iusti co-
gnoscimur, per fructus bonorum operum: qua de re,
intelligenda sunt uerba Apostoli Iacobi, ut Paulinam
disputationem, de fide & operibus, intuenti, nihil ob-
scurum sit, cur solam fidem dicamus iustificare, Non
enim fidem, charitatis expertem, uocabulo SOLA fingi-
mus, sed opa ostēdimus, nō esse principia iustificatiōis.

b 2 Saluamur

Saluamur quoq; non operibus, Titum tertio, sed secundum misericordiam Dei, per lauacrum regenerationis, ac renouationis spiritus sancti, ne quis gloriatur in homine. per hanc doctrinam non prohibentur bona opera, sed bonorum operum author, fides formata, docetur, & gratiae tribuitur quod ei debetur. Per doctrinam nouam scholarum, pars gloriae nobis adscribitur, quod quam sit blasphemum, probe norunt Christifideles.

Vetus itaq; doctrina non tollit opera, sed ea suo loco reponit, ut fidei testimonia sint, subigant carnem, seruiantq; proximo, at non ut iustificent, cum sola fides ex mera Dei misericordia, per Christum in uerbo eius, hominem iustificet. Persona autem iustificata, iuste operatur, nec tamen operum iusticiam ad salutem necessariam iactat, ne propriam iusticiam quaerens constituere, iustitiam Dei, hoc est, fidem amittat, Roma. 10. Et fatetur, id quod res est, operum suorum iusticiam menstruatæ panno per similem, cum Iesaja. 64. seq; seruum inutilem, Quæ una ad ueram iusticiam perueniendi ratio est, nempe ubi sedulo quidem operaris, in omnibus tamen operibus peccatorem te humiliter confessus, ad solam mediatoris gratiam confugeris, preciumq; redemptionis nostræ magnifeceris. Nam si iusticia operum nostrorum aliquid est, salutem nostram mors Christi ex integro non operata esset, quod est blasphemum. Statq; Paulinum ἐνθὺ μῆμα inconuulsam. Si per legem est iusticia, igitur Christus frustra mortuus est, Christus autem

tem

tem non est frustra mortuus, ergo iusticia operum uelle
gis frustra iactatur.

DE MERITO,
Doctrina noua.

Cum facimus quod in nobis est, eliciendo bonum
motum in Deum, ex arbitrij libertate, primam
gratiam meremur, de congruo, licet non de condigno.
Item anima informata gratia, per actum à uoluntate si-
mul & gratia elicited, de condigno, meretur æternam
uitam. En christiane lector, ubi carnalis sapientia au-
dierit, tantum se posse, ut bonum motum in Deum ui na-
turalium bonorum queat elicere, eoq; mereri, nonne cri-
stas eriget, & in pharisæismum incidet? sibiq; tribuet,
quæ solius gratiæ sunt, Quod nihil aliud est, quàm filiū
Dei conculcare, & sanguinem Testamenti ceu rem pro-
phanam habere, per quem sumus sanctificati. Præterea
sui admiratrix natura, his inflata doctrinis, in fiduciam
operum perducta est, audiens enim & uoluntatem no-
stram partim mereri uitam æternam actib. elicited, co-
nabitur merita congerere, quibus affluentibus sperabit,
deficientibus, desperabit, quo errore, mortis Christi di-
gnitas & meritum obscurantur, & conscientia in are-
nam operum edificatur, ad omnem tentationis tempe-
statem certiss. ruitura.

b 3

DOCT=

DOCTRINA VETVS.

Secunda Timoth. 1. Deus nos saluos fecit, non secundum opera nostra, sed secundum suum propositum & gratiam, quæ data est nobis ante tempora æterna. Idem ad Titum tertio.

Ephesi. 2. Gratia seruari estis per fidem, idq; non ex uobis: Dei donum est, non ex operibus, ne quis gloriatur. Hic scriptura rationem meriti operibus nostris adimit, & gratiæ tribuit quòd saluamur. Nam quòd dicit, Non secundum opera nostra, item, Non ex uobis, nimirum actum illum à uoluntate elicitum penitus non admittit, in gloriam saluationis aut meriti. Christus meruit nobis omnia per sanguinem suum, Nos autem iustificamur gratis, Roma. tertio. Non nostro, sed Christi sudore parta est hereditas. Fides in Christum facit filios, igitur & hæredes, ergo non opera.

Roman. quarto. Ei qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum: Ei qui non operatur, sed credit in eum qui iustificat impium, imputatur sua fides ad iustitiam, Roma. octauo. Nam reputo non esse pares afflictiones præsentis temporis, ad gloriam quæ reuelabitur erga nos. Lucæ septimo, Cum feceritis, quæcunque præcepta sunt uobis, dicite, Serui inutiles sumus. Iesa. 64. Quasi pannus menstruatæ, uniuersæ iustitiæ nostræ.

Prima Corinth. 4. Quid habes quod non accepisti? Roma. 11. Quis prior dedit ei, & retribuetur? Phil. 2.

Deus

Deus operatur in nobis, uelle & perficere. Quod si deus in nobis bonum operatur, quid inde nostris uiribus arrogamus? Si & nos meremur beatitudinem, cur scriptura gratiam uocat? Non itaq; meritis nostris, sed solum Christi operibus & meritis saluamur. Quod autem aliquoties scriptura mercedis meminit, non est quod hinc quisquam possit aut debeat intumescere. Fides enim per charitatem operans, est donum Dei, opera bona sunt dona Dei, ut si quid retribuatur Deus, non nostra, sed sua in nobis opera coronare intelligatur. Tu uero si quid hinc tibi arrogaueris, cum impijs phariseis non recipies mercedem glorie, sed gehennae supplicia senties.

Haec cum ita sint, facile iudicabitur, uter rectius doceat. Ego cum Apostolo ad opera uere bona, quae in fide fiunt, nunquam non cohortor, ubique cauens, ne in se ob id confidat homo, & cum Phariseo reprobetur. Illi sic ad opera extimulant, ut ijs simul spem salutis & meriti rationem affigant, quo fit, ut opinione peruersa iustificandi, per ea & saluandi, illa passim fiant. Nos gratiam Dei non aspernantes, & solum gratiae docemus esse quod saluamur, & conscientias, non super opera, sed super petram Christum aedificamus, contra quam non praevalent portae inferorum, & Euangelium illud consolantissimum perpetuo inculcamus. Ex fide datur hereditas, ut secundum gratiam, ut firma sit promissio, Iustificati ex fide, pacem habemus erga Deum, per Christum. ROMA. 4. 5.

b 4

De peccato,

DE PECCATO,

Doctrina Noua.

Concupiscentia, quæ à Baptismo remanet in ho-
mine, lex membrorum, infirmitas, mala uoletudo,
non est peccatum, nec mortale, nec ueniale, & post Ba-
ptismum non originale, sed est poena peccati, parit autē
peccatum. Hæc opinio hominem baptisatum reddit ad
militandum contra carnem, pigrum & oscitantem, ut
qui se sanum & uelut in tuto collocatum arbitratur.

DOCTRINA VETVS.

Concupiscentia, quæ se malis fructibus in homine
etiam baptisato prodit, in se peccatum est. Ro. 7.
Hic loquitur Apostolus, Nunc autem non iam ego, per-
petro illud, sed inhabitans in me peccatum. Hic non lo-
quitur Apostolus in persona impiorum, impij enim non
consentiunt legi. non seruiunt mente legi Dei. Aliquan-
do Augustinus erat in hac sententia, Apostolum in per-
sona malorum hæc dixisse: Ceterum in Retracta. &
contra Iulianum ita reuocat hanc opinionem, ut neget
à se tum fuisse intellectum Apostolum, cum ita sentiret.
Iam qui ita loquitur, & baptisatus erat, & electum
Dei organum, conqueritur tamen de concupiscentia
post baptismū, & peccatum uocat. Dicant igitur scho-
le, an Apostolus, qui concupiscentiam illam, fructus,
nisi reprimatur, malos proferentem, recte uocet pecca-
tum, immo an spiritus sanctus non errarit in uocabulo?
Certe. 1. Corinth. 14. Apostolus gratias agit Deo, quòd
magis

magis quam omnes Corinthij, linguis loqueretur. No-
uit igitur tantus Apostolus, quibus uerbis concupiscen-
tiam proprie uocaret: illum loquendi modum cum imi-
tamur, uelut heretici explodimur, ab his, qui causæ tan-
tarum rerum parum adficiuntur, modo ipsi in mundo
triumphent & pacem habeant. Veritas igitur habet,
Concupiscentiam, quæ eosdem fructus parit, post ba-
ptismum, quos produxerat antè, appellari peccatum,
Sicut Apostolus baptisatos hortatur, Roman. sexto, ne
regnet peccatum in mortali uestro corpore, non di-
cit, Concupiscentia, sed Peccatum. Sic enim habet Græ-
cæ ueritas, μή οὐ βασιλεύετω ἡ ἁμαρτία, non
ἡ ἐπιθυμία. Ad hæc nemo ignorat, Lege cognosci
peccatum, hæc autem concupiscentia lege prohibetur,
est igitur peccatum, Infirmities certe & poenæ sub
præcepto non cadunt. Et notum est, quod dicit Apo-
stolus Roma. septimo, Peccatum non cognoui, nisi per
legem. Nam & concupiscentiam non nouissem, nisi
Lex dixisset, Non concupisces. Et mox peccatum ap-
pellat, Nisi quòd hoc est discrimen, ante baptismum
aquæ & spiritus, concupiscentia illa erat peccatum
regnans, post lauacrum regenerationis, est peccatum
uictum. Est quidem natura sua malum, sed uere rege-
neratus, non ambulans secundum carnem, spiritu gra-
tiæ peccatum illud refrenat, ne dominetur, ut nihil da-
mnationis sit Christo insitis, Roman. octauo. Non e-
nim imputatur ei ad damnationem, propter spiritum
b s carnè

Ex. 20.

Augu- **stinus.** *carni reluctan- tem, Id quod his uerbis Augustinus cōclu- sit. Remittitur in baptismo uniuersum peccatum, nō ut non sit, sed ut non imputetur. Nunc iudica lector, uter nostrū uerius loquatur, Qui uetus hoc fermentum mali- tie sic extenuant, ut infirmitatulam duntaxat uocent, quæ ne ueniale quidem peccatum sit, gratiam Christi ignorant, imò blasphemant, nos qui exaggeramus, idq; ex uero. ut quòd modis omnibus magnum sit, magnaq; Dei gratia, opus habeat, sanguinem Christi quo expia- tur omne peccatum, gratia pietate magnificimus, ut hu- miles confessores malorum gratiam inueniamus, in ocu- lis iusti iudicis Dei.*

DE DIVORVM CVLTV.

Doctrina Noua.

Non solus Christus est mediator noster, sed et san- cti qui cum Christo regnant in caelis, quare inuo- candi sunt tanquam mediatores intercessionis, qui mul- ta bona nobis impetrant, Dominus partito regno suo, dimidium regni, id est, misericordiam sanctis cōmisit, mundo dispartiendam, alteram partem, nempe iudicium sibi reseruauit. Apud principem quippiam confecturus deligit sibi primæ authoritatis uirum, cuius intuitu, im- petret quod petit, qui repulsam pateretur si solus acce- deret. Maria mater Dei, si caput antiqui serpentis con- triuit, cur non foret mediatrix generis humani? Beata igitur maria & sancti sunt nostræ salutis cooperatores.

Beata

Beata uirgo est collum, Christus est caput, nos membra,
nihil à capite in membra influit charismatum, nisi per
Mariam ut collum, ad hoc faciunt miracula. quoties enī
ad sanctorum monumenta sanati sunt uarijs morbis la-
borantes?

DOCTRINA VETVS

Peccator solus comparere in conspectu Dei non
potest, quia Deus noster ignis consumens est, He-
breo. 13. Nisi per mediatorem fuerit adductus, propter
cuius merita ad peccatoris delicta conuieatur, Media-
tor ille Christus est. 1. Timothei. 2. Hebre. 9. Roman. 8.
Nostra propiciatio. 1. Iohannis. 2. Nostra iusticia, 1. Co-
rinthi. 1. Noster sacerdos in æternum, Psal. 109. Hebre.
4. 5. 7. 8. 9. 10.

Christus non est formidabilis iudex fidelibus, sed ad-
uocatus, oneratos ad se uocans, Math. 11. Tam incompa-
rabilis misericordiae, ut animam dederit pro ouibus, Io-
han. 10. Math. 20. Tantum abest ut ceu iudicem, propter
peccata Christum debeamus exhorrere, ut ob hoc ma-
xime hūc thronum gratiae debeamus accedere, q̄ pecca-
tores sumus, ut à peccatis nostris liberemur. Ipse enim Luc. 5.
est agnus tollens peccata mundi, Venit in hunc mundum Mat. 9.
non ad uocandum iustos, sed peccatores ad pœnitentiã.
Medicum non timet egrotus, sed hoc magis eum suspi-
rat & libentius adit, quo est infirmior. Scilicet qui pro
nobis mortuus est, cum adhuc essemus peccatores, Ro. 5.
iam mutata fronte non potest nisi minitari & trucidare.
re,

re, ut ad placandum eum homine opus sit intercessore,
o indignam Christiano cogitationem, & carnale somni-
um, quàm nihil sapit hoc hominum genus in arcanis lite-
ris? Quis pro nobis mortuus est? num Stephanus aut Pe-
trus? Nonne Christus, idq; ex ineffabili charitate, maio-
rem hac (inquit Iohan. 15.) dilectionem habet nemo, ut
quis animam suam ponat pro amicis suis. Et nos in tan-
ta charitate etiamnum somniamus, Christum esse horri-
bilem tyrannum, qui miserum peccatorem, medico egen-
tem, nisi sancto quopiam comitatus adcesserit, protinus
sit crudeli uultu repulsurus et tortoribus traditurus. Sic
honoramus filium Dei, qui pro nobis humiliatus est usq;
ad mortem crucis, ut uerbis eius non credentes, cum di-
cit, uenite ad me, reficiam uos, Ego sum uia, ego pono
animam pro ouibus, audeamus uelut mēdacij reum age-
re & dicere, Inania uerba sunt quæ dicis, Misericordiã
cōmisisti sanctis, tu non potes nisi minari & perdere
fontes, ad sanctum aliquem conuertar, qui mihi apud te
sit patronus. An non hæc sunt impia? Sed sic sentiunt,
qui sanctissimi haberi cupiunt, & nos causa incognita
damnant hæreseos.

Philip
p̄m. 2.
Ioa. 14.

Ro. 8.

In nomine Christi iubet scriptura petere, quibus no-
bis est opus, Ioan. 16. non in nomine diuorum, In nullo
alio nomine reconciliatio & salus. Acto. 4, Christi sacer-
dotium est æternum. Et apostolus dicit eum ad dextrã
patris residentem, intercedere pro nobis. Ipse est unica
ad patrem uia, Iohan. 14. Per ipsum habemus aditum ad
patrem.

patrem. EPhe. 2. Per eum habemus audaciam & aditū
cum fiducia, quæ est per fidem illius. Ephe. 3. qui est spes
nostra. 1. Timoth. 1. qui uenit ut peccatores saluos face-
ret. 1. Timoth. 1. qui tradidit semetipsum pro nobis, obla-
tionem ac uictimam Deo. Ephe. 5. Et nos inter tot igneæ
charitatis & meræ misericordiæ præconia, nondum di-
dicimus eo fidere qui noster reconciliator est, tam beni-
gnus, ut pro nobis peccatum fieri, non sit dedignatus,
quo nos iusticia Dei efficeremur per ipsum, tam potens,
ut qui in eum credunt, non pudefiant, Roma. 9.

Porro quæ in laudem uirginis matris illi occinunt,
uirginea mater nõ agnoscit. Qua frõte obsecro scripturæ
deprauatores audent hoc tribuere matri, quod spiri-
tus sanctus de filio uaticinatus est? Gene. 3. Ipse enim nõ
ipsa conterit serpentis caput, ut plane nesciam, rusticã
ne hanc inscitiam magis admirari in Rabinis illis debe-
am, an detestari impiam de Christo opinionem, adco ni-
hil pensi habent quid dicant, sed tantum curant ne nihil
dicant. Et quemadmodum olim Epicurei & Stoici non
secus agere Deum, nec aliam habere subsistentiam, cõ-
tendebant, quàm sicut ipsi de eo cogitabant, & uanissi-
mis opinionum commentis, Dei naturam depingebant.
Ita nostri pseudotheologi, Christum imaginantur, trans-
lata in sanctos misericordia ceu horrendum iudicem,
tantum damnare reos, nisi alicuius sancti intercessu leni-
atur, placetq; imaginatio, & sic iubent credere Eccle-
siam. Tum beatam uirginem collum faciunt corporis my-
stici

stici, risum te neatis amici. Extra scripturam è cerebro suo fabricant fidei articulos, & cum scripturis sit unice herendum, aniles fabulas pro compertis & solidis proferunt, diuina omnia rationis nostræ perpendiculo, & huius sæculi parabolis metiuntur. Et cum non minus impie quàm inscite nugentur, non tamen dubitant Vulcano deuouere, quotquot non ineptiunt cum ineptis, atq; ut omnes numeros pseudodoctorum absoluant, scripturæ testimonia ad suos errores firmandos detorqueunt, de qua re fusissime in locis nostris communibus.

Cæterum, ne quis putet hæc à nobis dici in sanctorum contumeliam, sic sentimus, honorandos esse sanctos, sed ex scripturarum regula. Cum enim gloriosa mystici corporis membra sint, & domestici Dei, firmissimo nobis charitatis uinculo sunt cõglutinati, nam charitas nõ disperit, sed consummatur in patria, qua fit ut nos diligant, nostri conuersionem fraterna dilectione cupiant. Ideo sacrosancta nobis eorum memoria esto, in quibus Dei sapientiam, bonitatem & potentiam, ac illas inenarrabiles misericordie diuitias intueri licet, ad fidei, spei & charitatis nostræ exercitium. Quoties enī recordamur, strenuæ eorum pugne aduersus portas inferorum, & multiformis gratie Dei, qua ille pater omnis consolationis sua istæc uasa misericordie largiter persudit, in spem erigimur & fiduciam tantæ bonitatis, Et propositis eorum uirtutibus, uelut incitamentis acerrimis, ad imitationem tantæ perseuerantiæ extemula-

2. Cori
thi. 13.

enulamur. Quis enim piorum non uotis omnibus postu-
larit, ut tanto fidei robore, quanto communiti erant san-
cti, possit salutis nostrae hostes debellare? ut tandem deu-
ctis hostibus electis Dei in sempiternum coniungatur.
Cunq; uideat ex filijs irae et massa perditionis, tam prae-
clara gloriae uasa fieri, non humanis meritis, sed gratiae
diuinae potentia, nimirum fiduciam concipiet tam mise-
ricordis patris, qui, quos non dignos inuenit, ipse facit.

Hic si dominum oramus pro fide, spe & charitate,
& regnum Dei ante omnia quaerimus, ut sanctorum ue-
stigijs insistere liceat, quam optime uenerati sumus di-
uos, Vna est uoluntas sanctorum & Dei, quid igitur ali-
ud petierint quam peccatoris resipiscentiam, & iugem
in nobis Legis Dei meditationem?

Verum ut ad eos in necessitatibus nostris supplices
confugiamus, quo medient inter nos & Deum, nec ipsi
postulant, quippe qui nihil aliud quam gloriam Dei que-
runt, nec nos absq; iniuria perfectissimi & sufficientis-
simi mediatoris Christi facere id ipsum poterimus. Iam
cum Scriptura sit lucerna nostra, in huius saeculi den-
sissima nocte, multo tutiores nos sumus, qui Deum inuo-
camus per Christum, quod Scripturae iubent, quam illi
qui nouas dulas confingunt, quarum non meminit Scri-
ptura.

Inuoca me (inquit Dominus) in die tribulationis
& eruam

Ro. 10. *Et eruam te, et honorificabis me. Psalmo. 49. Et Ioe. 2.
Quisquis inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Neque
hic moramur temporis diuturnitatem aut consuetudi-
nes: siquidem Christianismus. non temporum curricu-
lis, aut rituum antiquitate constat, sed scripturis æternæ
ueritatis. Nunc lector iudica, quales Christiani sint,
qui non in Christum, sed in creaturas, figunt spes suas,
quicquid nobis in Christo sit præsidij ignorantes. Pa-
rum abest. quin Eidololatræ fiant, et dum impensissime
student sanctorum honoribus, enormissime eos inhono-
rant, quando spem et fiduciam, quæ uni debetur Deo,
in creaturas transferunt. Quod autem ad miracula at-
tinet, legatur. 24. Matthæi, et secundum secunda ad Theſ-
salonicenses, et conquiescet animus.*

**DE CAENA DOMINI,
doctrina noua.**

Sacramentum altaris sub utraque specie solis Sacer-
dotibus dandum est: Laicis sub specie panis tan-
tum, quod sub utraque specie, naturali quadam conco-
mitantia sit totus Christus iuxta illud, Caro cibus, San-
guis potus, Manet Christus tamen totus, sub utraque
specie. Laicus quotannis semel communicet iuxta cap:
Omnis utriusque.

Missæ Sacerdotis, est sacrificium pro uiuis et mor-
tuis, nec fructum impedit ministri personalis malitia,
cum ex opere operato uim habeat Missæ, et in persona
Ecclesiæ fiat oblatio, qua de causâ est maximi meriti,
qua

qua nobis & alijs meremur. Hinc bonæ sunt Missarum institutiones, utiles anniuersarij. In alijs enim operibus bonis, personalis malitia, operi adimit rationem meriti, Hic nihil obstat cum Ecclesiæ fides spectetur, non personæ dignitas. Corollarium: Homo impius habita duntaxat intentione debita, & si Deo per se sit abominabilis, hic tamen, quia personam Ecclesiæ gerit, ipse damnabilis & peccator manens, alijs meretur peccatorum remissionem, & uitam æternam. Hæc illi.

DOCTRINA VETVS.

Apostolus prima Corinth. ii. Cenam Dominicam instructurus, à Domino se accepisse scripsit, quod Corinthijs tradidit, Cumq; cænæ negocium exponit, utranque speciem præbet indiscriminatim omnibus fratribus, Quemadmodum et Christus instituit Matth. 26, Marci. 14. Luca. 22. Hic habemus uerbum & factum Domini, & ministri eius Pauli, deniq; primitiue Ecclesiæ, in qua etiamnum fides uiuidior, charitas feruentior, spesq; firmior, & in uniuersum Christianismus purior, erat, quippe fonti proximior. Quòd si non licet uerbum & factum Saluatoris seruare, in re præsertim magna, nempe sacramento, ad quid scriptura proponitur Ecclesiæ Dei? Annon & Neoterici scripserunt, ut Gerson, doctrinas ab Euangelistis & Paulo datas, nec Ger= à Papa, nec Concilio, imò nec ab Ecclesia posse aut de= son. bere mutari. Quòd si in Sacramentis Ecclesiæ, cuilibet potestas est mutare, quæ docuit seruanda Christus, docuerunt

cuerunt & seruarunt Apostoli, obsecro, quæ tandem
erit Ecclesiæ conditio, quæ credere cogetur, Christum
Patris sapientiam, & Apostolos ea dormitantia docu-
isse Christianismum, ut per successores seruari debuerit,
quod ipsi neglexerunt? Num Sarraceni, Arabes &
Agareni, quos Turcas uocamus, patientur, ut quis coru
Alforan ad eum modum pro libidine mutet, nunc dero-
get, nunc penitus abroget & corrigat, quod eorum le-
gislator minus prouide scripserit? Et nos Christiani, ni-
si scripturas peruertere, obscurari & mutilari, imò reijci
penitus patiamur, tanquam Ecclesiæ hostes proscribi-
mur & perdimur? Sed sint hæc toleranda, quis ferat è
memoriali mortis uiuificæ, ociosorum nundinationem
fieri, qua sacrificium è Missa faciunt, Christum denuo,
quantum in ipsis est, crucifigentes? Nam si ipsi sacrifi-
cio quotidiano, ut ferunt, quotidianorum remissionem
peccatorum operantur, quæ tandem peccata, sanguis
noui & æterni testamenti in cruce sustulit? Est igitur
hæc fides nostra, & Catholica de cæna Domini.

1 Cæna Domini, ad præscriptum Christi, prima Co-
rinth. ii. peragi debet, ut iugi dominicæ mortis recor-
datione, nostra fides augeatur, accendatur charitas, ro-
boretur spes, nosq; cognita preciosissimæ mortis caus-
sa, magis magisq; ad gratiarum actionem, pro inenar-
rabili dilectione, ad abolendum corpus peccati, & ambu-
landum in uitæ nouitate, urgeamur.

2 Est igitur Cæna Domini, salutiferæ mortis Chri-
sti memoriale

Si memoriale, non sacrificium, sed sacrificij semel in
cruce facti recordatio.

3 Promissio est, Psalmo. 109. Christum fore Pontifi-
cem nostrum, in aeternum à Patre constituendum, hæc
præstita est: semel enim ingressus est in sancta, per uni-
cam, & imperpetuum consummantem oblationem, He-
brae. nono & decimo, ut nihil opus sit denuo illum pro
nobis offerri, qui non amplius moritur.

Ro. 6:

4 Nouimus ex Leuitico, Mosi oblationem pro pecca-
tis fieri, ubi uictima satisfacit, sanguis abluit. Quare si
una hæc oblatio, qua se Christus obtulit, satisfacit pro
peccatis totius mundi, iuxta Iesa. 53. Ipse iniquitates no-
stras portauit, propter scelera nostra attritus est. Et. 1.
Ioannis. 2. Ipse propitiatio &c. Consequitur frustrane-
as esse plures oblationes, quas ipsi prætendunt.

5 Imo nouam oblationem erigere, est priorem parui-
pendere, Deum mendacij arguere, & Christum, qui
nos mercatus est, iuxta uerba Petri. 2. Petri. 2. abnega-
re. Cum enim dicant in missali sacrificio remitti pecca-
ta, cum pro uiuis & mortuis offeratur filius Dei per
sacerdotes, Consequitur ipsorum opinione, unicum il-
lud crucis sacrificium pro omnibus peccatis non satisfe-
cisse, quod quid aliud est, quàm Dominum, cuius preci-
oso sanguine, non caducis rebus auro & argento, re-
dempti sumus, abnegare, dum nostris Missis tribui-
mus, quod uniuersa scriptura tribuit morti Domini no-
stri IESV Christi.

1. Pet. 1

6 2 Neque tamen

¶ Neque tamen hac ipsa Cene communione remitti peccata adserimus, sed cum recordamur fide uera & grata, beneficium redemptionis, quo filius Dei corpus suum tradidit uictimam pro peccatis, & sanguinem fudit ad ablucenda peccata, hac fide iustificamur, & remissionem peccatorum, morte Christi partam, consequimur. Et hoc est opiparum animarum conuiuium, cuius qui non erunt participes, peribunt, sicut Ioan. 6. ait: Caro mea uere est cibus, & sanguis meus uere est potus. Panis quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi uita. Hanc carnem filij hominis nisi ederimus, & sanguinem eius biberimus, non habebimus uitam in nobis, sed peribimus. Est enim panis uitæ, dans uitam mundo, quem edere, est in Christum credere, sicut ait, Ego sum panis uitæ, qui uenit ad me, non esuriet, & qui credit in me, non sitiet unquam. Amen, amē dico uobis, qui confidit mihi, habet uitam æternam. Nam sicut pane materiali pascitur corpus, ita hoc cœlesti pane reficitur & uiuit anima. Quando enim anima credit Christum esse precium redemptionis nostræ, nostram satisfactionem & iustitiam, hac fide edit carnem, bibit sanguinem, & pro uerbis Christi, Ioan. 6. esu tam salutari uiuit in æternum. Tanta sunt, quæ circa Domini mensam commemorantur. Faxit Christus, ut hæc eius ceremonia pristinae integritati restitatur, ut nos qui corpus Christi sumus capitis nostri, charitatis erga nos diuine, in cena admoniti, uicissim indissolubili dilectionis glutino, ut membra addecet

addecet, coalescamus, gregem Christi excommunicatio-
nis cribro purgantes, & simul carnem Christi uere mā-
ducemus. hoc est, credamus in Christum crucifixum, et
inseramur ei per similitudinem mortis eius, ut & resur-
rectionis gloriosa participes in illo efficiamur, Amen.

DE CIBORVM DELECTV,

Doctrina Noua.

Non licet quolibet die quibuslibet uesā, siquidem
necessarium est, ut sexta & septima septimanæ
& angariæ temporibus, & per quadragesimam, ab esu
carnium abstineamus. Qui secus fecerit, ātra diploma
Pontificium, aut supplices libellos legatorum, sedis Ro-
manæ, peccabit, male Christianus, imò impius cēsebitur.

DOCTRINA VETVS.

In lege ueteri, Leuitia undecimo, & Deutero. 14. Ci-
borum delectus Iudæis sub Mose præscribitur, ut i-
psis non liceret uesci quibuslibet. Nos autem qui iube-
mur in libertate, in quam nos Christus adseruit stare,
nec rursus iugo seruitutis submittere colla, quid Chri-
stus magister & Dominus noster dixerit, attendamus.

Matthæi decimo quinto, Audite & intelligite: Non
quod ingreditur in os impurat hominem, sed quod egre-
ditur ex ore, hoc impurum reddit hominem. Hæc Chri-
sti uerba tollunt delectum ciborum, ut carnibus uel pi-
scibus uesci liceat in nouo testamento citra peccatum.

C 3

1. Timoth. 4.

1. Timoth. 4. Doctrinas demoniorum uocat spiritus sanctus, prohibere cibos & nuptias. Cibos enim creauit Deus, ad sumendum cum gratiarum actione fidelibus, & his qui cognorunt ueritatem, quod quicquid creauit Deus, bonum sit, & nihil reiiciendum, si cum gratiarum actione sumatur: sanctificatur enim per sermonem Dei, ac precationem. Hoc uno Apostoli textu funditus eradicator, quicquid de ciborum discrimine haecenus docuerunt & praeceperunt homines. Nam spiritus sanctus doctrinas demoniorum uocat, quibus nemo citra salutis iacturam obedierit. Nec quenquam moueat, quod Hieronymus haec aduersus Tacianos & Marcionitas detorquet. Indubitatum est, his spiritus sancti uerbis, conscientias nostras à traditionibus de ciborum delectu, esse liberatas. Quisquis igitur, siue Marcion, siue nostri saeculi homo praecepto alligat, quod Christus liberum esse uoluit, hoc textu reprobatur, tanquam Deo ingratus, & bonae creaturae contemptor.

Hiero
nymus

Col. 2. Ne quis uos iudicet in cibo aut potu. Si mortui estis cum Christo ab clementis mundi, quid quasi uiuentes in mundo, decretis tenemini? Pugnatur & hic textus manifeste contra humanarum traditionum praedicatores, qui hominum conscientias diuexant praeceptis humanis, de ciborum discrimine. Quamuis enim hoc contra Iudeorum observationes dictum sit, omnes tamen hominum de hac re traditiones couellit. Nam si Mosi lex ea de re abrogatur, quae à Deo olim lata est, quanto iustius hominum

num constitutiones repelluntur, quibus illi Psychoty-
ranni regnum in hominum conscientia adfectant.

Gal. 1. Si quis uobis predicarit Euangelium, præter
id quod accepistis, anathema sit. Quicquid itaq; contra
& præter Christi Euangelium obligandis conscientijs
obtruditur, sententia spiritus sancti anathema est, qua-
re à nobis manibus & pedibus auersandum.

Tit. 1. Redarguito illos seueriter, ut sani sint in fide,
nō attēdentes Iudaicis fabulis et præceptis hominū auer-
santium ueritatē. Omnia quidē pura puris, porrò pollue-
tis & infidelibus nihil est purū, sed polluta est illorum
mens et conscientia. Quis nō horreat ea præcepta quæ
auersantur ueritatē? atqui spiritus sanctus hoc titulo co-
honestat huiusmodi hoīm traditiōes, quibus mentium sedu-
ctores conātur cōscientias uincire, ubi non uincit Deus.

Hic nihil moror magnificos illos abstinentiæ præcōes,
qui me, ut olim Iouinianū Hieronymus, Christianorum
Epicurū nominabūt, quasi gulae frena relaxem. Nam ut
taceā, q; ipsi phasides aues, et quicquid uspiā exquisitio-
rum lauticiarū excogitatur, uorāt, et pleno uentre de ie-
iunijs disputant, quæso, quid hic præter spiritus san-
cti sententias ptuli? Nō docco abusum, sed usum creatu-
rarū Dei, cum gratiarū actione, & non tam de uentre,
quàm conscientia mihi sollicitudo incumbit. His enim
deuterofibus, cauterio notantur conscientia, & time-
tur Deus mandatis hominum, id quod apud Iesaiam ui-
gesimonono ipse abominatur. Nō parui piculi res est cō-

scientijs laqueos ponere, & in christianam libertatem
peccare, quae tanto constat. Quod si quis Hieronymum
aut alios patres obiecerit, Respondeo, patres nunquam
ea fuisse caecitate, ut sibi magis quam scripturis credi uo-
luerint, Non contemnit patres, qui patrem omnium in
coelis glorificare conatur. Qui in re conscientiarum Deo
magis quam homini obediendum censet, non contemnit
homines, sed Deum magnificat, hominum atq; angelo-
rum dominum. Et alio loco christianorum conditio est,
quam ut uiuendi normam uel à Iouis uatibus, qui carni-
bus & coctis cibis abstinebāt, uel à templo Eleusinae aut
Orphico accipere debeant, nec tamen pudet uirum san-
ctum in suo Monachismo tot inanum uerborum.

Cōtra
Iouini
anum,
lib. 2.

Quod ad scādalum attinet, docui semper, iuxta A-
postoli doctrinam, Roma. 14. infirmorum habendam es-
se rationē, ut qui uescitur, non uescentē ne despiciat, &
qui non uescitur, uescentem ne iudicet. Et quamuis pro-
nunciet, nihil esse per se cōmune, nisi ei qui existimat ali-
quid esse commune, non tamen uult fratrem, abusu no-
strae libertatis contristari, & cibo perdi pro quo Chri-
stus mortuus est. Sunt alia longe maiora quam cibus &
potus, quorum rationem christianus habere debet, nem-
pe pax & aedificatio. Nō est enim regnum Dei cibus ac
potus, sed iusticia & pax & gaudium in spiritu sancto.
Sequitur itaq; quae pacis sunt & quae aedificationis, ali-
us erga alium. Tu fidem habes? apud te metipsum habe,
coram Deo. Et. 1. Cor. 13. scientia inflat, charitas aedi-
ficat,

ficat, uidete ne quo modo facultas ista uestra offendiculo sit infirmis. Hæc omnia & spiritus sancti sanæ doctrine sunt, & nullam aperiunt fenestram gulæ, ut somniât traditionum adsertores.

DE IEIUNIO.

Doctrina Noua.

Certis diebus sub præcepto ieiunādum est, ut dies, Apostolorum festa proxime præcedentes. 4. angaria; & quadragesima.

DOCTRINA VETVS.

Vita nostra militia est, Iob. 7. Assidue cum carne domestico hoste conflictandum, ne crapula saginatus aduersus spiritum præualeat. Cauete uobis (ait Christus Luce. 21.) ne quando grauentur corda uestra crapula & ebrietate, subitusq; uobis ingruat dies ille tanquam laqueus.

Roma. 13. Iubet spiritus, abijcere opera tenebrarum & induere arma lucis, & numerat commessationes et ebrietates. Et non præscribit ullum diem, tantum dicit, Carnis curam ne agatis ad concupiscentias, uolens nos ad profliganda tenebrarum opera non uno aut altero die, sed continue abstinere à commessationibus & ebrietatibus. Ne quis putet Christianum esse ieiunium, quod iam regnat, præcipitur & unice laudatur, cum aliquot horas à cibis abstinemus, & reliquis diebus genio indulgemus ampliter, uentrem pro Deo colentes. Quæ quidem re ipsis etiam Ethnicis sumus deteriores, qui ui-

Etum ad corporis ualitudinem retulerunt & ad uires,
non ad uoluptatē, Considerantes enim quæ sit in natura
hominis excellentia & dignitas, intellexerunt quàm sit
turpe diffluere luxuria, et delicate atq; molliter uiuere,
quamq; honestū, parce, cōtinēter, seuerē, sobriē. 1. Thes
sa. 5. admonet nos Apostolus nostræ conditionis, nos (in
quit) filij lucis sumus, ac filij diei, sobrij simus, idq; nō iu
bet aliquot dumtaxat dieculas, sed totum tempus intelli
git quo corpus peccati circūferimus, quis hic in tanta cō
plexionū uarietate modos & dies recte præscripsit?
Nouit quisq; in se, quanti temporis ieiunio, & quāta ad
flictione sibi opus sit, ad domandam carnem. Nō igitur
Essenorum more quotidiana præscribimus ieiunia, nec
cum deuterotis, certis, affixa diebus, Sed ad continuā so
brietatē & carnis refrenāde curam cohortamur, ne do
mino ueniente inter oscitantes opprimamur. Et hoc mo
do, salua libertate Christiana, semper ad uitam tempe
rantissimā & ieiuniū christiano dignū, Ecclesias Chri
sti opportune & importune urgemus. Saturum autem
illud & crapulosum ieiunium, quod meriti uice domino
uelut exprobramus, cum tamen ad mortificandam car
nem nihil faciat, & corporali duntaxat exercitio, pieta
te neglecta, insolescat, ingenue tanquam sordidam hy
pocrisim reijcimus. Et ad Iesaiam prophetam, remitti
mus hypocritas, Vbi quod nam ieiuniū, dominus uelit,
abunde discimus, Nūquid hoc erit ieiuniū quod eligam,
die ut affligat homo animā suam? num uincire sicut iun
cum

cum caput suū? & saccū & puluerē sternere, nū hoc di-
cetis ieiuniū? aperi nexus impietatis, rumpe fasciculos
iugi, emitte cōfractos liberos, omne iugū dirūpe, frange
esuriēti panem tuū & pauperes uagos induc in domū,
cū uideris nudū, teges eū & à carne tua nō abscōdaris.
Hic uides castigandū quidē corpus esse, parū tamē utilē 1. Time
externam afflictionē, nisi ad mentis ieiuniū ordinaueris, the. 4.
id est, ad abstinentiam à prauis adfect. ab auaricia et im-
misericordia, Vtq; ad hunc modū recte ieiunes, nō est tū
bi necessarius ciborum delectus, nisi domādæ carnis ra-
tio hoc efflagitarit, abstines enim & parcissime uteris
quocunq; cibo, tantum ad naturam sustentandā, Carni-
bus igitur aut piscibus uti poteris, quanquam & pisces
caro sint, Plinio & Apostolo testibus, ne quis iudaissans
nasum ad hæc corruget.

DE DIERV M DISCRIMINE.

Doctrina Noua.

Dies non sunt æquales, quidam sunt sancti, reliqui
non itē, Hinc dominica dies, christianis festus est,
ocio sanctificandus, Similiter dies uirginis matris, Apo-
stolorum, et alij ab Ecclesia ad feriandū electi, ut si quis
præfatis diebus opus aliquod seruile aut manuale confe-
cerit, peccabit. Hinc si quis uel necessitate cōpulsus qui p-
piam operis fecerit domi aut foris, festo die, crudelius
ab Officialibus Episcoporū & Plebanis tractatus est,
quàm si adulterium perpetrasset, aut usura proximum
expilasset.

Doctri-

DOCTRINA VETVS.

Constituendi sunt dies aliquot, ad feriandum ab operibus manuum, non quo sanctior aut celebrior sit illa qua conuocamus, sed ne inordinata congregatio populi, fidem minuatur in Christo. Nam quo commodius audiamus uerbum salutis aeternae, cenam dominicam peragamus, et communibus uotis Ecclesiae necessitatem Deo proponamus et coprecemur, omnino certi dies constituendi sunt, quibus dum agitur res animae, à familiaribus negocijs supersedeamus.

Cauendum tamen ne animas laqueis mandatorum perdamus, et iudaisantes contra doctrinam spiritus sancti Galatis. 4. Dies obseruemus, sicut Hebraei diem Sabbathi, et Nomeniae, quasi necessario illa sint obseruanda ad iusticiam, hoc enim esset, Liberatae fidei reiecta, ad infirma et egena elementa conuerti et Christum negare. Hebraei sabbathum obseruare iussi sunt, sed luce ueniente haec umbra cessit, ut nemo iam Legem statuere et peccatum facere debeat, ubi scriptura nullum facit, et libertatem relinquit; Collossen. 2. Ne quis iudicet uos in parte diei festi etc. Sic de sabbatho Augustinus, obseruatione Sabbathi (inquit) quae uocatione unius diei figuratur, ablata, perpetuum sabbathum obseruat qui spe futurae quietis, sanctis operibus intentus, nec in ipsis actibus suis, quasi de proprijs et de ijs quae non acceperat, gloriatur, et illum in se operari cognoscens qui simul operatur et operando quietus est. Recte igitur Hieronymus

De ue
ra ino
ctia.

Hiero.

in Nouo testamento affirmat omnes dies equales esse,
semper esse sanctum resurrectionis diem, semper licere
ieiunare, semper uesci dominico corpore, semper orare
Et apostolus, Roma. 14. Non uult eum temere iudicari
qui idem iudicat de quouis die, Quæ enim in Lege de die
bus, cibus, uestibus, loco, personis præcepta sunt aut ue-
tita, ad tempus correctionis imposita erant, iam chorua-
scante Euangelij gratia euauerunt & libertas regnat,
qua non amplius statis dieb. externisq; operibus iudaice
colimus Deum, sed spiritu & ueritate. Nam pertine-
bant hæc legalia ad Iudæos, non ad gentes Act. 15. Quo-
modo item Christus nostræ libertatis author tractarit
Sabbatum, ex Math. liquet ca. 12. Mar. 2. Luc. 14. Iohã.
5. & 5. Episcoporum igitur esset, abrogare dies festos,
quos nulla efflagitat Ecclesiæ necessitas, & quæ populo
ad pecunias & animas perdendas occasionem præbent.

DE ORRATIONE

Doctrina Noua.

ORandum est statis horis, nempe matutina, sexta,
tertia, prima, uespertina, &c. atq; in Ecclesijs
Deo consecratis fit oratio congruentius, iuxta illud, in
Ecclesijs benedicite domino & domus mea orationis do-
mus uocabitur. Multa sunt in templis quæ deuotionẽ tri-
buunt & augent, Ipsa loci maiestas, Campanæ baptis-
tæ, organa, nolæ, Cantica, Cerei, reliquie sanctorum,
picturæ, imagines, uestes consecratæ, Sacramentum Eu-
charistiæ, sacrificiũ altaris, altaria in honorẽ diuorũ cõ-
secratæ

secrata, Vexilla, supplicationes, ipsa templi unctura & consecratio, aqua benedicta, ipsis etiam cacademonibus formidabilis, angelorum presentia, quia Gene. 28. Terribilis est locus ille, Itē certior exauditionis sponsio ut. 3. Reg. 8. Respōdit dominus ad orationē Salomonis, Audiui orationē tuā, eruntq; oculi mei & cor meū cunctis dieb. &c. Deniq; sunt quedā pater noster cōsecrata, in qbus fit oratio efficacior & maioris meriti, quæ templorū foribus affigūtur, certus orationis dominicæ numerus et angelicæ salutatiōis obseruādus est. Itē quedam sunt preces multis indulgentijs donatæ. Item pprijs Apostolis & electicis sanctis, quotidie aliquoties oratio dominica est dicenda.

DOCTRINA VETVS.

IN omni loco adoranda est superbenedicta trinitas, **I**Psal. 103. Benedic anima mea domino, in omni loco dominationis eius. Ioan. 4. ait Christus, Venit hora & nūc est, quando ueri adoratores adorabunt patrem spiritu & ueritate, nam & pater tales querit, qui ipsum adorant. **SPIRITVS EST DEVS**, & eos, qui adorant eum **SPIRITV AC VERITATE** oportet adorare. Vbi Christus Samaritanæ de loco orationis interroganti, respondet, Mulier, crede mihi, uenit hora (eamq; horam iam esse dicit) quando neq; in mōte **HOC**, neq; Hierosolymis, adorabitis patrem, prima Timoth. 2. **Vo**lo orare uiros, in omni loco, sustollentes puras manus, absq; ira & disceptatione. Sic Stephanus Act. 7. **Iudæo**
rum

rum cecitatem perstringens, q̄ templum Salomonis id-
tarēt, ait, Non is est excelsissimus, qui in manufactis tē-
plis habitat. Citans locum Iesa. 66. Sic dixit dominus,
Coelum sedes mea, & terra suppedaneum pedum meo-
rum, quæ nā illa domus quam edificabitis mihi, & quis
ille locus quietionis meæ? Et omnia illa manus mea fecit,
& facta sunt omnia illa, dixit dominus, & ad illum respē-
ciam ad humilem & confractum spiritu, & timentem
ad sermonem meum. Habemus patris & filij uerba de
loco oratiōis, quæ spiritus sanctus locutus est, an nō cre-
demus filio, quem pater audiri iussit, Math. 17. et ipse cū
asseueratione dixit, mulier crede mihi?

Scimus in ueteri Lege arcam fœderis fuisse, & tem-
plum domini magnificum, ubi Iudæi promissionem di-
uinam habebant, 2. Paral. 7. Aures meæ erunt arrectæ
ad orationes eius, qui in loco isto orauerit, elegi locum
istum. Sed quid nunc faciemus, quando cedente Mo-
se, qui seruus tantum erat domus domini totius, filius
ipse uenit, Apostolus & pontifex confessionis nostræ
IESVS CHRISTVS, Hebræ. 3. uenitq; uiua Deū
templa preparaturus, quippe futurorum bonorum
Pontifex, qui per maius & perfectius tabernaculum nō
manufactum, hoc est, non hominis structuræ, neque
per sanguinem hircorum ac uitulorum, sed per propri-
um sanguinem ingressus est semel in sancta, æterna re-
demptione reperta, Hebræ. 9. Abijt qui Legem dedit,
succesit per quem gratia facta est, Ioannis. 1. Abijt Aa-
ron,

ron, quia uenit Sacerdos uerus in æternum, secundum
ordinem Melchizede. Breuiter, euauit figura, quia il
luxit ueritas. Quorsum igitur sumptuosissima cere=
moniarum pompa, in nouo testamento? Non damna=
mus illa ædificia, in quibus populus commodius ad uer=
bum audiendum confluit, abusum & errorem damna=
mus, nempe, quòd in his Basilicis extruendis & ornan=
dis, nec modus, nec finis ullus est. Exodi. 36. iussu Mosi
Præco uetat, ne uir uel mulier quicquam offerat ultra
ad opus sanctuarij, plus enim offerebat populus, quàm
necessarium erat. Iam præcones illi ad templorum stru=
cturas, sine fine donaria populi exigunt. Vbi Christus
in nouo testamento, templorum ornamenta & ædifi=
cia, sic exigit & præscribit facienda? Nonne iussit ado=
rare patrem, in spiritu & ueritate? quæ duo uerba, uer=
uersam illam ceremoniarum tragœdiam damnant,
quam ad orationem putamus utilem, & necessariam.
Quid enim ad spiritum & ueritatem adorationis, facit
infinita uestium uarietas, Campanarum, organorum,
& canticorum diuersi generis insanus ille tumultus?
Quòd si illa deuotionem homini tribuunt, præstaret,
non solum Basilicas, sed omnes domos, uias & compi=
ta campanis perstrepere, repleti imaginibus. Domi=
nus exigit spiritum & ueritatem: Nos contra, egregie
præstamus carnalem pompam ceremoniarum, quæ
possit totum Iudaismum, nedum æquare, sed uincere
numero & magnitudine, pro spiritu carnem habentes,
pro ueritate

pro ueritate, speciosissimam hypocrisim. Totos enim dies consumimus, canendo, sacrificando, & murmurando. Linguis loquimur, sed nemo prophetat, qui hominibus loquitur ad edificationem, exhortationem, & consolationem. Apostolus uult quinque uerba mente loqui, ut & alios instituat, potius quam decem milia uerborum lingua. Nos ad quæstum, psalmos sine intellectu detonamus, dantes sine mente sonum. Atque huic tæco seruitio cogitur cedere uerbum Dei, & Apostoli institutio. Clamamus, sicut olim Iudæi, Hieremie septimo, Templum Domini, templum Domini, templum Domini: Cultus diuinus, cultus diuinus, cultus diuinus, cōfidentes in uerbis mendacij, cum totum hoc ceremoniarum negocium sit planè conductitium, & impletur, quod Dominus dixit, Malachie primo: Quis est in uobis, qui claudat ostia, & incendat altare meum gratuito? Quare subditur: Non est mihi uoluntas in uobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu uestra.

Quòd si tantopere placet illa ceremoniarum tragedia, age Iudaismum totum reducamus. Instruatur Aaron, constituentur Leuitæ, maculentur oues, boues, & uituli. Denique cum insanis Iudæis circuncidamur, & expectetur alius Messiah, qui brachio non Domini, sed sæculi, nos in terram Chanaan introducat. Certe, si sumptuosissimus ille Dei cultus, noster Christianismus est, in quo pietas sita sit, fateor me ignorare quid sit religio

1. Cor. 14.

14.

fit religio nostra. Si autem Christus est Dominus & Magister noster, & doctrina eius Patris doctrina est, ueritas & uia, turba ceremoniarum nostrarum, quid uis est potius, quam cultus diuinus. Vbi legimus in Euangelio conductas preces, quas presente mercede persoluas, absente recuses? Vbi probat Dominus nundinationes illas in rebus diuinis? Iam quæ pro certo orationis loco statuendo ex Veteri Testamento producunt, quis non uidet absque iudicio tractari, ex mera ignorantia scripturarum. Eiusdem farinae est & illud, quod fingunt Satanam horrere ad aspersionem aquæ benedictæ, quasi non magis terreatur ad aspectum Christiani, quem unctio spiritus sancti sanctificauit, & qui est templum spiritus sancti? Quæ autem de consecratione ligneorum Pater noster, & numero orationis dominicæ adferunt, gerris Siculis uaniora sunt, & anilia deliramenta.

Orandus est igitur Pater cælestis, per Dominum nostrum IESVM Christum spiritu & ueritate ubique, ut preces non sint alligatæ locis. Vel enim ingredimur conclaue, & occluso ostio, oramus patrem qui est in occulto, Matthæi sexto, Vel precamur in omni loco, prima Timoth. secundo. Totus enim mundus est templum Dei, Cælum & celi cælorum non capiunt Dominum, quanto minus hæc Basilica? Si ascendero in cælum (ait Propheta regius) tu illic es, si descendero in infernum, ades. Et ipse per Hieremiam cap. 23. Cælum & terram ego

ego impleo. Et Apostolus Atheniensibus in concione
dixit: Deus non longè est ab unoquoque nostrum, in i-
pso enim uiuimus, mouemur, & sumus.

DE VOTO,

Doctrina Noua.

Vouete Domino, & reddite Psal. 75. Vouere igi-
tur possumus, & reddere debemus: Vouentibus
enim lex posita est de reddendo. 4. Sent. Votum est, cum
quis sponte promittit, se seruaturum aliquod bonum, ad
quod aliàs non tenetur, quamuis teneatur post uotum.
Tria sunt uota substantialia, paupertatis, castitatis, &
obedientiæ. Semel Monachus factus uel Sacerdos, uoto
obstringitur ad sic uouendum perpetuò.

DOCTRINA VETVS.

Votum est lex: sic enim scholæ sentiunt, Vouenti-
bus lex posita est de reddendo. Iam non est obsæ-
rum, quid de lege, eiusq; operibus sentiant arcanae lite-
ræ. Lege aut operibus legis Mosaicæ nemo iustificatur,
quanto minus operibus uotuis, cum humanas traditio-
nes penitus reijciat scriptura, & Deus nolit deuterosti-
bus coli? Iesa. 29. Matt. 15. Mar. 7. Sola enim fides in Chri-
stum, non opera, quæcunq; tandem illa sint, iustificat.
Nec patitur sincera fides secum, ullam in opera fiducia-
am. opera quidem producat, quia per charitatem opera-
tur, cæterum non patitur quenquam illis herere opinio-
ne impia, per ipsa iustificandi, quòd hoc sit negare Do-
minum, qui nos sanguine suo mercatus est.

Rom. 3

Gala. 2

Vota autem non alia opinione fieri solent, quam per ipsa delendi peccata, emerendi gratiam, & remissionem peccatorum, idcirco ex ignorantia Christianismi proficiscuntur, & planè impia sunt, & proinde nulla sunt. Nam & scholæ docent, quæ ad dispendium salutis uergunt, sub uoto cadere non posse, cum uotum eosdem habeat comites, quos habet iuramentum, nempe iustitiam, iudicium, & ueritatem. Velle autem per opera iustificari, est gratiam CHRISTI abijcere, hoc est, salutem ueram amittere. Nulla sunt igitur hæc uota quæ iactantur. Stat enim Enthymema Paulinum, uotarijs omnibus formidabile & inuictum: Si ex lege est iustitia, frustra mortuus est Christus. Et Galat. quinto: Christus uobis factus est ociosus, quicumque per legem iustificamini, à gratia excidistis. Et Galat. secundo, Scimus, quòd non iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem IESU Christi. Si hæc dicuntur in Iudeos, qui operibus legis Mosaicæ iustificari præsumebant, quis feret nostram impietatem, qui legum nostrarum operibus ea quærimus, quæ solus præstat Christus in fide?

Proinde temerarij uoti nos pœnitet, & precamur à Deo ueniam peccati, per uotum stultum perpetrati, ad libertatem Christi sanguine partam cum fiducia reuertentes, & contemptis operum magistris, professis Christi hostibus, illam potius audimus spiritus sancti acclamationem, Gala. quinto: In libertate, qua Christus

stus

27
stus uos liberauit, state, & ne rursus iugo seruitutis
implicemini.

Iam quæ ipsi ex ueteri Testamento pro uotis adse=
runt, nihil faciunt ad hoc institutum, siquidem ritus il=
le uouendi iudaicus erat, & iam abolitus est, sicut sa=
crificia, Actorum decimo quinto. Fides in Christum
libera facit omnia externa, nec uotorum seruitus & no=
stra libertas ullo modo conueniunt, et quid multis opus
est? Vota nostra extra fidem sunt, peccata igitur sunt, Ro. 14.
quis iam dubitet peccata relinquere?

DE CONSILIIS,

Doctrina noua.

Euangelium diuiditur, in consilia & præcepta:
præcepta tenemur facere, consilia autem non con=
temnere. Consilia habentur Matthæi quinto, Dilige=
re inimicos, Non resistere malo, Non litigare in foro,
mutuo dare cuiuis egenti, & id genus alia, quæ si tan=
quam præcepta haberentur, nimium oneratiua essent
nouæ legis, sic enim loquitur Lutecia.

DOCTRINA VETVS.

Consilium in Euangelio habemus de Coelibatu,
Matthæi decimo nono .i. Corinth: septimo. Ea au=
tem quæ habentur Matthæi quinto, præcepta sunt, non
consilia, id quod ex circumstantijs textus clarum fit,
nam minatur Christus, quod haudquaquam faceret, si
tantum consulisset. Qui minatur poenam, legem pro=
ponit, non consilium ad hæc præcipitur, Dilige pro=
ximum

ximum, sicut te ipsum: amor autem ille in se comple-
ctitur quæ diximus. Denique concupiscentia prohibe-
tur. Ergo & illa Matth. cum recensuisset illa quæ scho-
le inter consilia numerant, subdit, Ut sitis filij Patris
uestri qui est in cælis. Similiter Lucas, post enumera-
tas has leges, subiungit: Et critis filij Altissimi. Ergo
non facientes ea non erunt filij. Certe non diceret ad
hunc modum consultor. Atque ita intellexerunt uerba
Christi, Chrysostomus, Augustinus, Hilarius. Quod
si Dominus ea omnia præcepit, cur serui pro liuidine
nostra refigimus leges Domini?

Chryso-
stomus
Augu-
stinus.
Hilari-
us.

DE MATRIMONIO,
Doctrina Noua.

Quartus gradus consanguinitatis impedit ma-
trimonium. Sunt autem duodecim impedimen-
ta matrimonij, quæ impediunt contrahen-
dum, & dirimunt iam contractum, ut habentur in quat-
tuor uersibus.

Error, conditio, uotum, cognatio, crimen.

Cultus disparitas, uis, ordo, ligamen, honestas.

Si sis affinis, si forte coire nequibis.

Hæc facienda uetant connubia, facta retractant.

Quedam sunt, quæ impediunt matrimonium cõtra-
hendum, sed non dirimunt contractum, nempe, tempus
feriarum, & interdictum Ecclesie.

Item per Sacramentum Baptismatis & confirmati-
onis contrahitur cognatio spiritalis, quæ impedit ma-
trimonium

trimonium contrahendum, & dirimit iam contractū.
Item Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus, im=
pediunt matrimonium contrahendum, dirimunt contra=
ctum, quòd uotum castitatis sit illis ordinibus annexū,
Item factò diuortio, uterque inuuptus maneat.

DOCTRINA VETVS.

Leuitici. 18 gradus consanguinitatis & affinitatis
prohibiti leguntur, pater, mater, nouerca, soror
naturalis, soror legitima ex utroq; parente, neptis, ami=
ta, matertera, uxor patruī, nurus, uxor fratris, priui=
gna, filius priuigni, uel priuigna, soror uxoris uiuente
uxore. Hic prohibetur primus gradus affinitatis, & se=
cundus consanguinitatis, quamuis fratris aut sororis fi=
lia, uel neptis non numeretur prohibita. Hæc cū iure di=
uino cauta sint, non possunt non esse honestissima, ut te=
merarium sit, si homo addat uerbo domini sua decreta.

Quæ de feriarum tempore, & interdicto Ecclesiæ
dicuntur, hominum inuenta sunt. Cognatio item spi=
ritualis, nullum in sacris literis testimonium habet,
quare quantacunque honestatis specie fulgeat, eadem
tamen facilitate contemnitur, quarecipitur. Cur non
impedit fraternitas illa sanctissima, qua omnes cum
CHRISTO connectimur? Fratres mihi sunt et sorores,
quotquot CHRISTVM confitentur. Ordinem uero
matrimonij impedimentum esse, nihil aliud est, quàm fal=
siloquium per hypocrisin. Nam si matrimonium sa=
d 4 cramentum

eramentum est (ut ipsi docent) non intelligimus, quomodo sacer ordo, connubij sanctitatem non ferat. Honorabiles sunt nuptie, spiritu sancto pronunciante, Heb. 13. Et illi putant sanctitatem matrimonij, ordinis sanctitati esse contrariam, quod Apostolus nesciuit. 1. Timoth. 3. & Titum. 1. Vbi Episcopum vult unius uxoris maritum esse, & 1. Timoth. 4. doctrinam demoniorum uocat, si quis prohibeat contrahere matrimonium. 1. Corinth. 7. Non solum dicit melius est nubere quam uri, Sed palam precipit in hunc modum. Propter supra uitanda, suam **Q V I S Q V E** Vxorem habeat, Quis est ille quisq; an obscurum est, liberas esse nuptias, omnibus quibus continentiae donum non obtigit? Hieronymus causam adfert cur Christus Actorum. 9. Paulum uas electionis uocauerit, nempe quod legis & sanctarum scripturarum armarium sit. Et contra Iouinianum, Paulum Apostolum (inquit) proferam, quem quotiescunq; lego uideor mihi non uerba audire, sed tonitrua. Sed qui impium coelibatum tuentur, haec electi organi tonitrua, tanquam canis latratum contemnentes, peccare censent eum, qui uxorem duxerit & ante sacris sit iniciatus. Deus pater nuptias instituit, filius sua praesentia & primo miraculo decorauit, spiritus sanctus honorabiles pronunciauit. Seruus Iesu Christi Paulus Episcopis & Diaconis non prohibuit. Et illi qui Euangelium iactant, nuptias Episcoporum tanquam rem prophanam, quam ordinis sanctitas non patiatur, inter peccata mortalia collocant

Hiero.

29
collocant. Cur non uel patrum sententiæ credunt? Theophylactus enim super Math. s. ait, disce hic quòd nuptiæ non à uirtute prohibent, princeps enim apostolorum socrum habuit.

Porrò diuortium nos nullum probamus, nisi in casu fornicationis, ut Christus docet, Matth. 19. ubi persone innocenti à repudio liceat iterare cõiugium, Id quod facile fieret, si pro Lege Dei, Deuteronomij. 22. adulter uel adultera occideretur. Iam uterq; manet inconiugatus, quòd nomine ucrius quàm re diuortium est. Notus est textus, Matthei. 19. quicumq; repudiarit uxorem suam, nisi ob stuprum, & aliam duxerit, is committit adulterium. Nam clausula interiecta, nisi ob stuprum, totam periodum moderatur & explicat, ut si stuprum intercesserit, qui adulteram repudiarit & aliam duxerit ipse innocens, is adulterium non commiserit. Et cur in his non confugimus ad scripturam diuinitus inspiratam, potius quàm ad summistas? cum Apostolus. 2. Timothei. 3. eas pronunciet utiles ad doctrinam, correctionem & institutionem.

D E E P I S C O P I S .

Doctrina noua.

E piscopus maior est simplici presbytero, habetq; casuū quorundam reservationem, quo enim gradus celsior, eo potestas illimitatior. Atq; hæc doctrina noua conuiuet ad pompam plus quàm secularem, eorū qui se uocant, Apostolorum successores, & uerbum do
d s mini

mini non prædicant, quod est officium in Ecclesia præstantissimū. DOCTRINA VETVS.

LUC. 12

Cum inter discipulos coorta esset cōtentio, quis eorum uideretur esse maior, dixit Christus, Reges gentiū dominantur eis, VOS AVTEM NON SIC Vbi hunc ambitionis adfectum penitus eximere uoluit, è discipulorum animis. Nam si dominus & magister noster non uenit ut sibi ministraretur, sed ut ministraret alijs, Matthæi. uigesimo. quanto minus seruos decuerit. Vt mundana ambitione intumescant? Quod Apostolus. 1. Corinthiorum. 4. palam docet. Sic nos (inquit) aestimet homo, ut ministros Christi & dispensatores mysteriorum Dei, Ministros dicit, non dominos & principes mundi. Sic passim in Epistolis se uocat Apostolum et seruum Iesu Christi, non principem, & Romanis. 1. Non enim me pudet (inquit) Euangelij Christi, quia est potētia Dei, ad salutem omni credenti, Et. 1. Corinth. 1, ait se missum ut Euangelizaret, Et. 2. Corinth. 9. Vocationis sue memor ait, Væ mihi est, nisi Euangelizem Præterea Christus Apostolos in orbem uniuersum missurus, nullum Apostolicæ potestatis discrimē fecit, sed omnibus dixit, Matthæi ultimo. Docete omnes gentes & cetera. Et Marci ultimo, Ite in mundum uniuersum, & prædicate Euangelium omni creaturæ. Lucæ ultimo, facit eos, æqualiter testes Euangelij. Iohā. 20. æqualiter omnibus dixit, Accipite spiritum sanctum, Quorumcunq; remiseritis peccata &c. Vbi hic reseruationes casuum, et in
gens

gens illa inter ministros uerbi differentia, Quòd si ad
eo placent patrum scripta, legant quæ super ea re libe-
re scripsit diuus Hieronymus, ad Titum .i. cuius uerba Hiero-
fideliter adscribam, sic enim ait. Idem est presbyter qui
Episcopus. Et ante quàm diaboli instinctu studia in re-
ligione fierent, & diceretur in populis, Ego sum Pau-
li, Ego Apollo, Ego autem Cepha, communi presbyte-
rorum consilio Ecclesiæ gubernabantur, Paulatim ue-
ro, ut dissensionum plantaria euellerentur, ad unum
omnis delata est sollicitudo. Sicut ergo presbyteri sci-
unt se, ex Ecclesiæ consuetudine, ei qui sibi præpositus
fuerit, esse subiectos, ita Episcopi nouerunt se magis con-
suetudine quàm dispositionis dominicæ ueritate, presby-
teris esse maiores, & in commune debere Ecclesiam re-
gi, Imitantes Mosen qui cum haberet in potestate solus
præesse populo Israël, septuaginta elegit cum quibus
populum iudicaret. Vbi hic ius diuinum quod ia-
Etant Episcopi pro suo primatu? Nonne Hierony-
mus palàm fâtetur, non iure diuino esse hanc disparita-
tem, sed consuetudine? Et cum Episcopi dotes à Paulo
recitatas explanaret, exigit in Episcopo doctrinam.
Hic locus (inquit) aduersus eos facit, qui inertia se &
ocio & somno dantes, putant peccatum esse si scriptu-
ras legerint & eos qui in Lege Domini meditantur die
ac nocte, quasi garrulos inutilesq; contemnunt, non
animaduertentes Apostolum post catalogum conuersa-
tionis

tionis Episcopi, etiam doctrinam similiter præcepisse.

DE CAEREMONIIS

Hoc nominis à Careret tractum putant oppido Tusciae, quo cultum diuinum, sed externum, significamus.

DOCTRINA

NOVA.

Seruandæ sunt cæremonia à patribus, tradita, neq; mutanda, ut quæ cultus sint diuinus, Eas enim, quales quales sint, ea tamen pertinacia tuentur Cæremoniarij, monachi & sacrificuli, quasi in his solis sita sit pietas. Nam uidimus hoc sæculo ordines sacros implacabilibus odijs inter se ardere & digladiari, propter cæremonias. DOCTRINA VETVS.

Deut. 5

Nec ad dextram, nec sinistram est declinandum, sed regia uia est terenda, Vita nostra eo loci est, ut citra cæremonias transigi non possit, non enim angelici spiritus, sed homines sumus, & donec in corporis erga sculo uiuimus in hoc mundo uisibili, necesse est ut differentias habeamus operum, locorum, officiorum, temporum, personarum, aliarumq; rerū. Sumus enim ut est apud Apostolum, Ro. 12. multa membra, & unum corpus, non omnes eundem actum habentes, Sed postquam lux Euangelij, Legis umbræ successit, quàm paucissimis cæremonijs utendum esset, quemadmodū Christi institutio in nouo Testamento, Baptismum habemus, & cœnam dominicā. Solemus enim (quæ est nostra semper in deterius procliuitas) cæremonijs multum tribuere, &

re, & in his probe absolutis uanā iusticiæ opinionem et
fiduciam cōcipere, atq; ijs obmissis stultum timorē, hoc
est, pessimam utrinq; conscientiam. Ne ergo in his à pie
tatis scopo aberremus, fidem & charitatem uelut mode
ratrices cæremoniarum adhibeamus, in quibus si factæ
fuerint, pie fieri poterunt. Ante omnia autem sollicite ca
uendum est, ne caput & iugulū nostræ religionis, fidē
in Christū, petant Cæremonie. Unica est iusticia nostra
fides in Christum, illa quæ dein per charitatem opera
tur, qua, salua manente libertate spiritus, irreprehensi
bilis uersaberis in Ecclesiæ cæremonijs. Siquidē qui per
fidem iustificatus est, ne paruulos in fide scādalizet, ser
uat cæremonias, non quasi ad iusticiam necessarias, sed
quasi paruulorum pedagogiam, persuasissimū habens,
omnia illa externa nobis per fidem libera esse, neq; se
quicquā debere cuiquā, nisi ut diligit Ro. 13. Hac regu
la Apostolus citra conscientie & fidei iacturā fratrib.
conuersans, sic liber erat per spiritū fidei, ut tamē omni
um se seruū faceret, omnibus omnia factus ut omnino ali
quos seruaret, Scientiam habebat, cæterū nō ignorabat
scientiam inflare, charitatem autem edificare. 1. Cor. 8.
& ca. 10. omnia sibi licere fatetur, at non omnia condu
cere, omnia sibi licere, sed nō omnia edificare, Et secta
batur quæ pacis & quæ edificatiōis erant. Hunc imita
binuur, libertatem non dantes in occasionem carni, sed
per charitatem inuicem seruiantes, Galat. 5. Monendi
sunt hic qui populo præsunt speculatores in Israel, ut ex
onerent

1. Corū
thi. 9.

onerent Ecclesiam, tot iam ceremonijs et Legibus presam, ut prope tolerabilior fuerit Iudeorum quam Christianorum conditio, Iam nedum ridiculum sed & impium est, ob ceremoniolas nescio quas dimicare inter se Christianos, quorum symbolum charitas est, non ceremonie.

DE TRADITIONIBVS HVMANIS.

Doctrina noua.

Est Canon qui Pontificũ cõstitutiones æquat Euangelijs, nec Euangelia contendit utiliter retineri, nisi patrum quoq; statuta seruentur, ut habet Leo. 4. dist. 20, c. de libellis.

Non omnia necessaria scitu ad salutem, in canonicis literis sunt expressa, sed spiritus. subsecutis temporibus, reuclauit multa salutaria patribus nostris, Ioan. 16. Multa habeo uobis dicere, sed non potestis portare modo. Et quæ tum erant in practica, nõ omnia sunt scripta sed uelut per manus tradita, ad nostra usq; tempora perueniunt, ut Damaschenus in ser. de defunctis scribit, memoria defunctorũ fideiũ ab Apostolis ad nos profectã, præterea Paulus pleraq; coram docuit populos, quos Christo lucrifecit, quæ literis non sunt prodita.

Item qui non audierit Ecclesiã, sit sicut Ethnicus, potest igitur constitutiones facere, necessarias ad salutem. Item necessariũ est ad salutẽ, cuius transgressio est mortalis, Sed Ecclesiæ constitutiones sunt eiusmodi, maiorẽ tenet Abb. in proœ. Decret. Et in ca. 1. de constit. citat Calderiniũ

Caldcrinū, Iohānem Andrea & Thomā, facit ad hoc te-
xtus in. c. quo iure. s. dist. Vbi habetur q̄ præcepta Eccle-
siae transgrediens peccet mortaliter, eo q̄ Lex positiua
etiā obliget in foro consciētiae, ergo obligant. Hinc ma-
gno supercilio decernit Ioā. Maioris in. 4. dist. 15. q. 3. Sen-
tire q̄ trāsgrediens præcepta Ecclesiae nō peccet mortæ

DOCTRINA VETVS. (liter, error est.)

Matth. 17. Pater coelestis Ecclesiae suae doctorem
praefecit, filium unigenitum, dicēs IPSVM au-
dite, posuitq̄; uerba sua in ore eius, Deut. 18. Vltor futu-
rus, eorum qui huius doctoris doctrinā respuerint, qui
Ioan. 7. dixit, mea doctrina nō est mea, sed eius qui misit
me. Hic est aeterna patris sapiētia, uia, lux et ueritas, quē
firmiter credimus, & uoluisse & dedisse Ecclesiae suae
doctrinā nō mutilā & mancā, aut instabilem, sed solidā
perfectā & immutabile, cui nō opus sit, quicquā addere
uelut supplementū, quae enim ad salutē scitu necessaria
sunt, canonicis literis satis superq̄; continentur. Inter-
dum Apostoli, copiosius de regno Dei, uiua uoce testa-
ti sunt quā demādatū sit literis, uerū tamen qd' ad sum-
mam sentētiae aut doctrine attinet, nihil aliud prædica-
runt q̄ Euangeliū, qd' scriptū habemus, ut quae ad uitam
Christianam pertinent, non aliunde quā ex Biblijs disce 2. Tim
re oporteat. Omnis scriptura (inquit Apostolus) diuini- oth. 46
tatis inspirata est utilis ad doctrinā, ad redargutionē,
ad correctionē, ad institutionē, quae ē i iusticia, ut integer
sit dei homo, ad oē opus bonū apparatus. quid igitur ho-
minum

Ro. 13. *minum leges, uelut ad Christianismum necessarias Ecclesie obtrudimus? De ciuilibus nō loquor, scio potestatis secularis leges esse seruandas, propter conscientiam, habent enim robur ex iure diuino. De hominum decretis loquor, quibus conscientias obstringere uolunt. Præterea magnifico scripturam sanctam Elogio cohonestat Apostolus. 2. Timoth. 3. Sacræ literæ (inquit) possunt te eruditum reddere ad salutem, per fidem quæ est in Christo IESU. Quis audet suis constitutionibus hunc titulum præfigere, ut ad salutem doctos reddant? Hic honor arcanis duntaxat literis debetur. Porro si qua ante mille annos Patribus à spiritu sancto reuelata sunt, quæ tempore Apostolorum in flore nascentis Ecclesie Apostolis & Ecclesie fuere ignota, ea uel necessaria sunt ad salutem, uel non. Si non sunt necessaria, sed pro tempore constituta, quid his obligatur conscientia? Si ad salutem necessaria, uel alia est uia iam ad salutem, quam olim in primitiua Ecclesia, uel damnati sunt quotquot ante hanc reuelationem è uita migrarunt, quippe qui rem ad salutem necessariam ignorarint. Quæ cum uanissima sint, & eadem illa ratio iustificandi, & uia salutis iam sit quæ tum erat, & tum erat quæ iam est, quid necessaria facimus quæ necessaria non sunt? Et libertatem Euangelicam tam uilem habemus, ut æque uelimus somnia nostra, atque sacrosanctum Euangelium obseruari. Constitutiones Episcoporum quæ conscientiam non diuexant, sed ad pacem publicam, &*

uite

**Dilem
ma.**

uitae conuersationem tranquillam pertinent, non reijcimus, tantum reijcimus leges, quibus uel precipiunt, uel uetant sub peccato mortali, extra legem Dei. Solus enim Deus in conscientia regnare debet, in cuius manu peculiariter sunt animae. Apostolus aduersarium Dei uocat, eum qui in templo Dei sedere conatur, & se ipsum Deum ostentat: Nos Noui Testamenti ministri sumus, spiritus ministri, non literae. Quid faciunt ad iustificationem humanae constitutiones? Si dicis, Praeparant ad facilius obediendum Deo, Respondeo, Nihil est quod animum ad seruandam Dei legem queat praeparare aut formare, praeter Christi gratiam. Apostolus Galat. primo anathema pronunciat, non hominem solum, sed & Angelum de caelis, qui ausit aliud Euangelium praedicare, quam quod Paulus praedicauerat. Quod si est potentia ad salutem omni credenti, cur ad tantam potentiam nostras quoque paleas iungimus? Et 1. Corinth. tertio: Fundamentum aliud nemo potest ponere, praeter id quod positum est, quod est IESVS Christus. Si ad Mosi legem addere nemo debebat, Deute. 12. cur adderemus Euangelio, quod & Cameracensis scholasticus legem perfectissimam uocat, & in praecipis relictissimam? Quin obmissis legibus nostris, exequimur negotium a Christo datum Matth. ultimo, Docete omnes gentes, seruare omnia quaecumque praecipi uobis. Nos ministri sumus Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Quod superest, illud requiritur in dispensatoribus
e ut fidus

2. The
salo. 2.
2. Co
rinth.

ut fides aliquis reperiat: Mystera hæc sunt articuli
fidei Evangelicæ, sapientia crucis, cognitio gratiæ per
Christum partæ: hæc prædicemus, in salutem populi dei,
nec abutamur potestate nostra, quam dedit nobis Domi-
nus in ædificationem, non in destructionem. 2. Cor. ult.

Canon qui Patrum constitutiones Euangelio æquat,
palam impius est, quem ne aduersarij quidem nostri re-
cipere possunt, nisi scripturarum canonem ignorent.
Breuiter, fides qua uiuit iustus, ex canonicis scripturis,
non ex patrum decretis concipitur, hauritur, & erui-
tur Augustino teste. Cur igitur ceu fidei articulum reci-
perem, quod scriptura diuinetus inspirata non habet?
Probare iubeor spiritus, num ex Deo sint, quam liber-
tatem per sacras literas iudicandi de omnium doctrinis,
nemo nobis unquam extorserit. Nec uerba Ioan. 16. Sta-
biliunt constitutiones humanas: promissionem enim su-
am Deus impleuit in die pentecostes, quando missõ spiri-
tu ueritatis, duxit discipulos in omnem ueritatem, quã
ante hoc tempus portare non poterant. Memoriam autẽ
defunctorum ab Apostolis ad nos peruenisse quis nega-
uerit, cum Paulus. 1. Thess. 4. iubeat, ut Thessalonicenses
se mutuo consolentur sermone, de resurrectione mortu-
orum in Christo? Ad Epicherema uero, quo per trans-
gressionem constitutionis Ecclesiasticæ ratiocinantur,
mortaliter peccare hominem, Respondemus, Per legem
cognitio peccati, Ro. 3. De lege autem diuina non huma-
na loquitur Apostolus. Semper loquor, de lege mere hu-
mana,

De ci-
uitate
dei. lib.
9. ca. 18
1. Ioã. 4
Acto. 1

34
mana, quæ conscientiam obligare tentat, & scripturis
permotus sic sentio, Non debere aut posse humana con-
stitutione obligari conscientiam. Sumus enim donati li-
bertate, qua utemur, quæ libertas cōscientiæ libertas est
1. Cor. 3. Omnia uestra sunt, siue Paulus, siue Apollos,
siue Cephas: unde intelligimus, nec Paulo, nec Cephae
potestatem esse obligandi conscientias, ubi deus non ob-
ligat. 1. Corinth. 7. Nolite fieri serui hominum. Coloss. 2.
Mortui cum Christo, quid decretis tenemini? Et plerum-
que constitutiones huiusmodi, pugnant cum Apostolo-
rum uerbo & facto. Sed etiam ipsorum Gersonis teste,
Lect. 2. de uita spir. Coroll. 7. non est in potestate Pape,
Concilij, aut Ecclesiæ, immutare doctrinas ab Euange-
listis & Paulo datas. Vidit hoc in defensione constituti.
Ecclesiasti. D. Caspar Satzgerus, qui doctrinas extra
scripturam bonas, tamen ex lege diuina non esse obliga-
torias, palam fatetur. Nec mirum: solus enim Christus
per uerbum regnare debet in conscientia, qui solus sal-
uare potest & perdere, Matth. 10. Metuite, non qui pos-
sunt occidere corpus, non animam, sed illum qui potest
animam & corpus perdere in gehenna. Certe si pos-
sunt constitutionem facere, eamq; præcipere sub peccato
mortali, perdere animam possunt. Secus habet Euan-
gelica ueritas. Cōtra illos fertur sententia diuina Eze. 13.
Ve qui ceruicalia faciunt sub capite uniuerse ætatis, ad
capiendas animas, ut interficerent animas, quæ non mo-
riuntur &c.

Quomō

Quomodo autem sibi constat scholasticorū doctrina, de ui obligandi humanarum constitutionum? cum Thomas īgenue fateatur, præcepta iuris positiui magis obligare ex intentione legislatoris, quàm ex ipsis uerbis, ut ille præcepti trāsgressor magis sit censendus, qui contra intentionem legislatoris agit, quàm qui ab ordinatione legis iuxta literam recedit. Intentio autem legislatoris iuris positiui non est, ut semper obseruetur præceptum suum, quòd possint accidere impedimeta, in quibus seruare legē non expediret, imò mortifera esset præcepti obseruatio. Quare in omni præcepto legis positiuæ, admittitur exceptio causse rationabilis. Iam proponē casum. Lex est, ne carnibus uescatur Christianus sexta septimanæ, aut ne uxorem ducat sacerdos. Hic legislatoris intentio est inducere ad bonum. Accidit autem, ut si illa obseruemus, uel periclitetur Christiana libertas, uel in legē diuinam peccetur. Hic non obligat lex positiua: intentio enim legislatoris non est, quenquā perdere, aut transgressionis occasiones præbere, postquā eius intentioni nō satisficit, pculdubio remittet quæ statuerat, Et si rationabilis causa adfuerit, transgrediendi traditionem huiusmodi, absolutum pronuntiabit transgressorem, non temerarium: quæ autem rationabilior causa, quàm fuga peccati mortalis, aut periculum conscientie?

DE CONCILIIIS,

Doctrina Noua.

SI Conciliorum eleuabitur authoritas, omnia in Ecclesia

clesia erunt ambigua & incerta: redibunt enim hereses olim in Concilijs damnatae. Non igitur fas est priuato quicquam aduersus Concilia adserere, aut docere. Congregatur enim Concilium in nomine Christi, regitur à spiritu sancto: proinde non errat, ut Conciliorum constitutiones, sint Ecclesiae Catholicae constitutiones, quam Concilium representat. Quae autem Ecclesia statuit, non minus quam canonicae scripturae sunt obseruanda. Nec opus est, ut determinationibus suis scripturae testimonia Concilium adiiciat, cum Apostoli & Seniores non fulciant scripturis primum Concilium Hierosolymis habitum, Actorum. 15.

DOCTRINA VETVS.

Ioannes. 1. Ioannis. 4. iubet probare spiritus, num ex Deo sint: licet igitur Christianis spiritum Conciliorum iudicare, nam spiritum sanctum aiunt Concilij authorem esse. Quam autem probandorum spirituum regulam habebimus, praeter uerbum Dei? Hoc cum sit certum, uerum, purgatum septuplum, & lucerna in loco obscuro, lydius nobis lapis erit ad probandas omnium hominum doctrinas. Quod si spiritus sanctus Concilia moderatur, atque ille idem ueritatis spiritus Apostolos omnem ueritatem docuit, Apostoli praedicarunt, & nobis traderunt, necesse est, ut constitutiones Conciliorum cum Christi & Apostolorum doctrina, hoc est, sacris literis conueniant. Non enim dissidet sibi spiritus Dei, ipse simplex est, & simplex est eius doctrina. Cum autem constet

Concilijs decreta esse, quæ literis sacris, atq; adeo spiri-
tui sancto sunt dissona: quis uetabit cuiusmodi Concilio-
rum constitutiones in dubiũ uocare? Apostolica doctri-
na uult Episcopũ esse unius uxoris maritũ. Est Concili-
um, quod Episcopis usum sacri cõnubij interdixit, quid
hic iuris? Doctrina Pauli est Euangelium et ius diuinũ,
quod mutari nõ debet, cũ uel angelicis spiritibus anathe-
ma minetur, si aliud Euangeliũ adferre ausint. Iam si sta-
tuũt quæ diuinis literis sunt cõtraria, errare ea posse q̄s
negauerit? Neq; hæc dixerim, ut Cõcilia contemne, quæ
uere sunt Concilia, sed Deum supra Conciliũ statuimus.

Mat. 19

Fatemur enim iuxta Saluatoris promissionem, in con-
gregatione quæ fit in nomine Christi, adesse Christum,
sed nemini damus potestatem, contra scripturas quic-
quam statuendi in Ecclesia Dei. Neminem recipimus,
qui uenit in nomine proprio, Ioannis quinto, & qui à se
ipso, & non ex patre loquitur. Accedit his, quòd scriptu-
ra non dat maiorem potestatem Cõcilio generali, quàm
duobus aut tribus in nomine Domini congregatis, quæ
congregatio potestatem habet rebellem, & Publica-
num excommunicandi, non autem præcepta condendi,
et liberis Christianorum conscientijs obtrudẽdi. Præte-
rea scripturæ prædixerũt, extremis dieb. pseudodocto-
res in noie Christi uenturos, qui multos sint seducturi, di-
cẽtes, Ego sum Christus, quæ grauis. saluatoris admoni-
tio merito nos circumspẽctiores reddit, ne omni sp̄i cre-
damus.

Mat.
th. 24

damus. Egregia quidem sunt nomina, Ecclesia, con- Colof-
ciliū, in nomine Christi cōgregari, Sed quo minus hæc fo sen. 2.
la nos moueāt, Christus & Apostoli effecerunt, qui tam 1. Timo
horrendis colorib. hæc ultima tempora depinxerunt, ut th. 4.
plus quàm stupor sit, hæc nō animaduvertere. Cyprianus Cipria
in cōcilio quodā, ubi cōsidebāt. 86. Episcopi, de baptis= nus.
mo hæreticorū male docuit, errauerunt cū eo pleriq; o=
mnes Aphricæ, Numidiæ & Mauritaniæ Episcopi, q; si
errant concilia circa Ecclesiæ sacramēta, quis tuto post
hæc concilijs citra scripturā decernentibus, crediderit?
Porrò qd' particularib. uel prouincialib. concilijs acci=
dit, hoc idem plenarijs accidere posse nihil dubitamus.
Ego uero tunc omnia potius inter nos dubia & incerta
fore cōtendo, ubi uerbi auctoritas conciderit, quā oportet
illibatā manere, Nō enim Ecclesia dedit auctoritatē
uerbo, sed uerbū Ecclesiæ, cū enī cōgregatio credit Euā
gelio, salua efficitur, et hæreses, quæ olim profugatæ et
extinctæ sunt, gladio spūs, quod est uerbū Dei, extinctæ
sunt, Certe hæresis, nō alia re quàm uerbo Dei, & sana
doctrina, eradicatur. Ideo Apo. Tit. 1. uult Episcopū sa=
na doctrina esse cōmunitū, ut possit contradicentes con
uincere. Finge iam conciliū absq; scriptura quicquā sta=
tuere, mox dicet Gerson, dicentq; cū eo uiri eruditione
& integritate spectati, dicto unius hominis, auctoritate
canonica munito, magis quàm declarationi Papæ, aut
generali concilio credendum est, Vt taceam interim, no
tissimū illud quod habet Innoc. in. c. cū uenerabilis de ex

cep. Nempe, aduersus scripturam non debere admitti ul-
lam probationem, sed omnia citra dubitationem esse te-
nenda.

Ex his consuetarium est, concilio non licere citra
scripturae suffragia, quicquam imponere Ecclesiae. Et
Concilium Hierosolymitanum, nihil absque scripturis sola
spiritus sancti praesumptione decreuit: nam praeter uerba A-
mos. 9. reliqua omnia ex scripturis, non ex mera hominis uolun-
tate, robur habebat. Iubebat enim Apostoli et seniores, ut
abstineretur ab his quae erant immolata simulacris, a san-
guine, suffocato, et scortatione. Summa negotij erat, non
operibus legis, sed gratia Christi iustificari hominem, quae
fidei iustitia iam olim comprobata erat, testimonio legis et
prophetarum, Ro. 3. Porro si hoc Concilio rationem iustifi-
candi impij satis docuerunt Apostoli, magisterio spiritus
sancti, quid praeterea posteritas, alias iustificandi uias
commenta est? Nam quae ipsi necessaria uocant, non erant
ad iustitiam necessaria, sed ad charitatem. Scandala enim in-
firmorum erant cauenda. Breuiter, quae statuerunt Aposto-
li, scripturis fulcire poterant. De Idolothytis clarum est.

Tit. 1. Habebat enim ex Deut. de fratre non ledendo, et negligenti-
1. Co= do: negligitur frater per scandalum datum. Sciebant omne
rin. 10. quod in macello ueditur, edulicere, mundis omnia munda,
Ro. 14. omnia licere, at non omnia conducere, nihil esse commu-
ne per se, sed nolebant offendi fratrem, pro quo mor-
tuus est Christus. Praeterea Exodi. 34. palam praecipitur
Iudeis

Iudæis, ne comedant de immolatis, quæ obseruatio, lege
etiannū tenaciter Hebræorū cordibus hærete, citra of
fendiculum nō poterat p̄tinus contemni, Ge. 9. Sanguinis
esus phibetur. Idē Leui. 7. 17. 19. à suffocato abstinere iu
bet Dominus, Exo. 12. Le. 22. scortatio prohibetur, Deu
te. 23. & 5. Ex ijs scripturæ locis firmari poterat Hiero
solymitanū conciliū, quib. fiebat, ut nondū possēt firma
cōsciētia Iudæi christiana libertate uti: quare præceptis
de charitate, iubeat uitari fratrum offendicula. Commu
niant nostra Concilia suas cōstitutiones scripturis, aut
ea iubeant quæ sacris literis sunt fundata, scandali rati
onē habeāt, nihil imponāt nisi quæ eo modo sunt necessa
ria, quo ea tū erāt quæ ab Aplis ad tēpus sunt ordinata,
& nemo illis reluctabitur. Obsecro itaq; fratres per mi
sericordiam Dei, quandoquidem hic non de agrorum li
mitib. aut reb. caducis, sed animarū salute agitur, animū
aduortite, rē omnib. modis maximā, posita animi pertur
batiōe, synceriter expēdite, Nemo quæ sua sunt, querat
sed quæ sunt Iesu Christi, nemo genuinū in fratre confrū
gat. Est & mihi conscientia, ueneror patres & cōcilia,
nō aspernor prophetias, sed ante oīa sacras literas, cœli
unicū thesaurū Ecclesiæ exosculor & suspitio, harū (in
quit August) maior est authoritas, quàm oīs humani in
genij capacitas. Si satis erat nos sanctos uiros habere, in
genio & eruditiōe præcellētes, ad regēdam Ecclesiam,
quorsum attinebat scripturarū Canonē constituere? Sē
illi de reb. externis duntaxat quædā statuūt, in quibus no
bis

bis liberis est, cur quidā his onerāt consciētiā, atq; ita
onerant, ut pari imō maiori solitudine hominū deute-
roses inculcēt, quā Legē Dei sanctissimā? Ego quod ad
me attinet, prudens & sciens, neminem seduco, nec quic-
quā assertū uolo, quod uerbo Dei & Ecclesie catholice
sit dissentaneū, Præcepta diuina sic urgeo, ut tamē inter
ea nolim scādala poni fratrib. quæ ex traditionib. hoīm,
ut est dies hæc, potis. oriūtur. Neq; in hoc uno sudāt stu-
dia mea, ut penitus cæremonias & patrū statuta extir-
pem, sed monui pro officio meo, cæremoniarū et huma-
narū doctrinarū obseruatiōes & Dei iusticiam, magno
distare interuallo, Esse quandā Dei iusticiā, utroq; no-
bis oculo obseruandā, ut sciamus qua nā ratiōe, hoīm cō-
scientie sint cōfirmādæ, aduersus portas inferorū, qui-
bus in rebus uera resipiscētia sita sit. Interim cæremo-
nias Ecclesie, & traditiōes patrum. ubi nihil studio pie-
tatis obstāt, aut uicij habent, propter charitatē & pacē
seruādas suadeo, Tantū ne religionis uim omnem, uel in-
despiciendis uel seruandis tantū cæremonijs positā esse
arbitremur. Quòd si quis cōfutare nostra uoluerit ci-
traliuoris fella, tanquā cū fratre, non cum hoste, rē trās-
igat. nam & refellere sine pertinacia, & refelli sine ira-
cundia, parati sumus. Quòd si in hac antithesi cōmoti-
or cuipiā, uidebor, quā uerbi ministeriū ferat, is non
mihi succēseat, sed illis qui me impia cōiuentia enecāt,
palā fatentes, esse in Ecclesia abusus multo maximos, Cæ-
terū en. endare nolūt, toties oportune & importune mo-
niti,

50
niti, quod discordia seminariū, ac uerae pietatis pestem
esse certo sciūt. Verū obmittamus hoc hominū genus, qđ
spiritu non seruet, atq; utinā non dicat cum insipiente
in corde suo, Non est Deus.

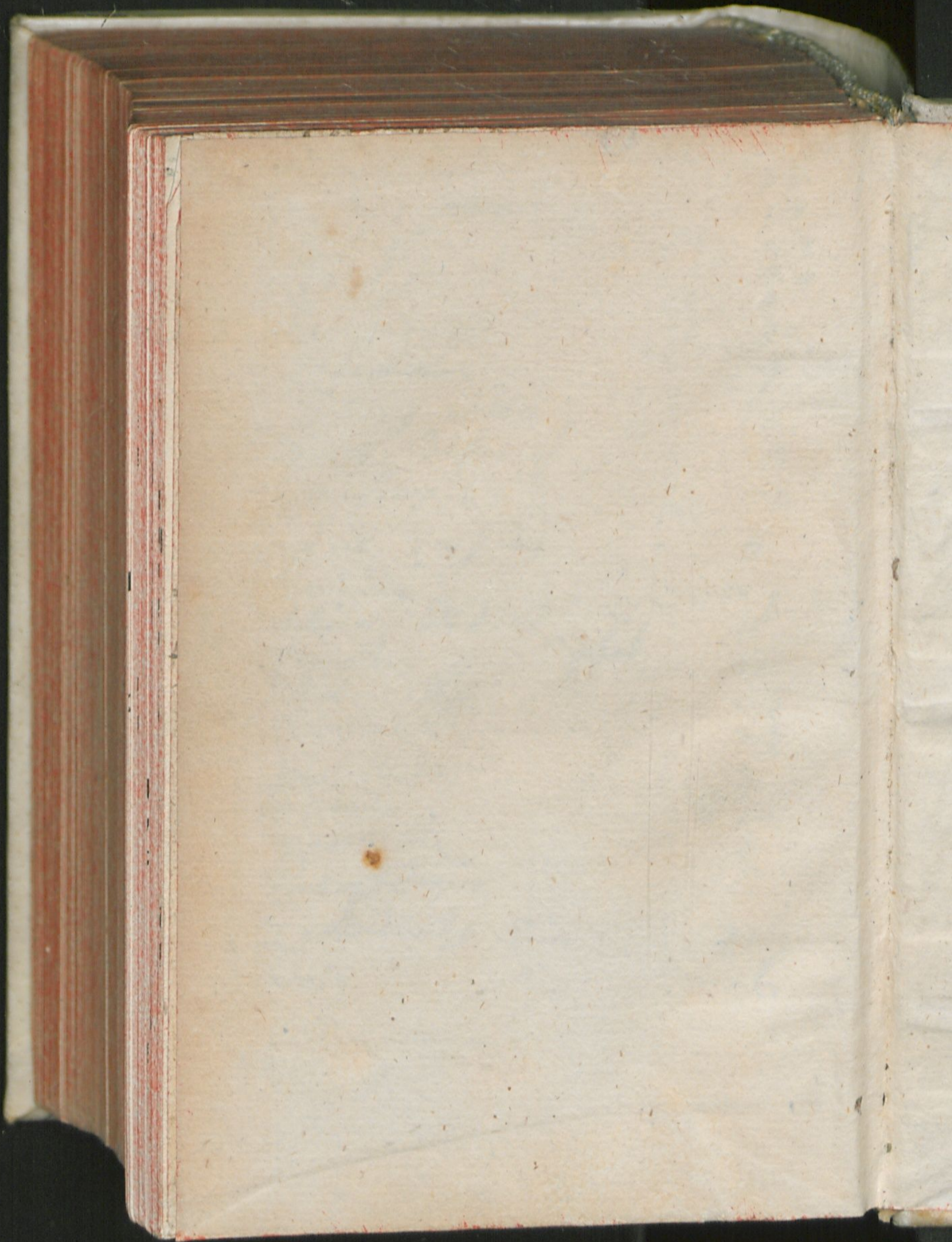
Hæc mi frater, pinguiore formula tibi deliniauimus,
nō omnia corradentes, quæ ad hanc rē dici posse uidebā
tur, sed ex ingenti cumulo paucula quæ-
dā carptim arripuimus, in locis no-
stris cōmunibus, uberius oīa
explanaturi. Gratia
Christi tecū,
Amen.

ἡμεῶν ἀνθρώπων οὐκ ἐπεθύμησα.

libro de solis tractat

Pena dmi	16
Excoꝝ delecti	19
Excoꝝ	27
Excoꝝ	34
Excoꝝ	30
Excoꝝ	4
Excoꝝ	13
Excoꝝ	22
Excoꝝ	29
Excoꝝ	9
Excoꝝ	21
Excoꝝ	8
Excoꝝ	11
Excoꝝ	27
Excoꝝ	23
Excoꝝ	3
Excoꝝ	12
Excoꝝ	3
Excoꝝ	6
Excoꝝ	31
Excoꝝ	26

5
6
7
8

AB 754 753

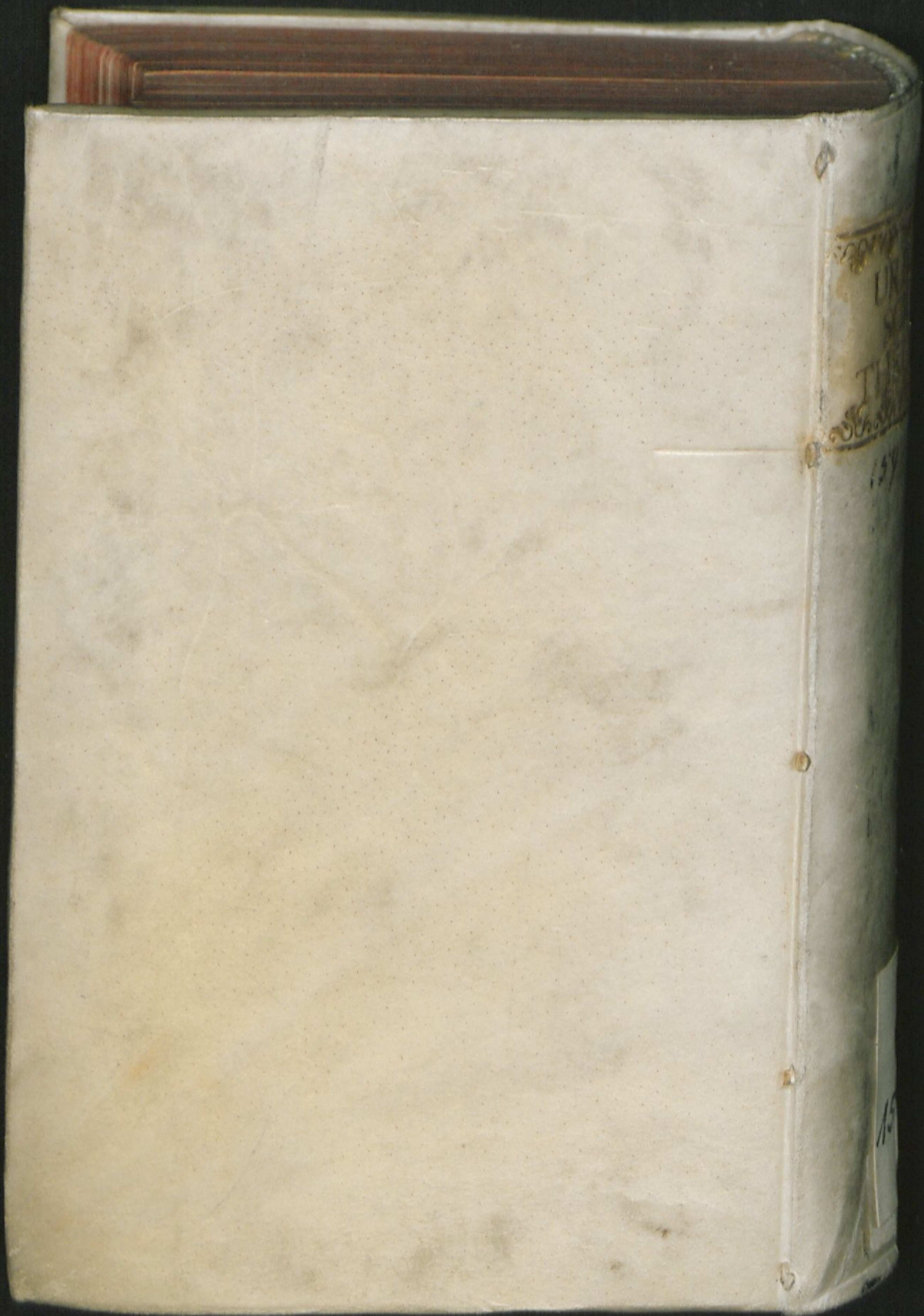
ULB Halle

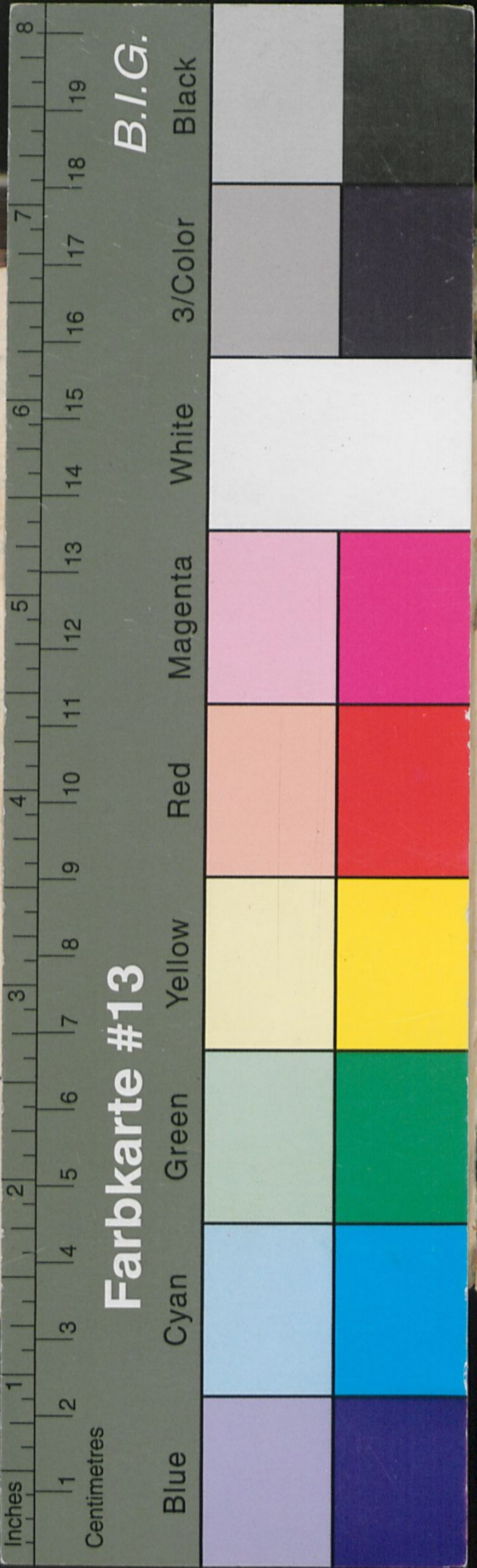
3

003 311 708

168.

NOVA DO

CTRINA: PER VRBA
NVM REGIVM.

M. D. XXVI.

Eme, Lege, Iudica.

4

